

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-02-03
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 2571-13

KLAGANDE

1. Gullspångs Naturskyddsförening, 866000-9880
c/o Sune Jakobsson
Storgatan 14
547 30 Gullspång

2. Skaraborgs Naturskyddsförening, 869000-4323
c/o Ulla Kjellander
Nygården 1
544 92 Hjo

3. Västergötlands Ornitologiska Förening, 864502-1620
c/o Åke Andersson
Slåttervägen 15
518 42 Sjömarken

MOTPARTER

1. CRC Vindkraft AB, 556700-3545
Arsenalsgatan 6
411 20 Göteborg

2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Mariestad
542 85 Mariestad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västra Götalands läns beslut 2013-06-14 i ärende nr 551-5480-2012, se bilaga 1

SAKEN

Överklagande av beslut ang ansökan om tillstånd till vindkraftspark på fastigheten Bråta 2:4

DOMSLUT

Med bifall till överklagandena upphäver mark- och miljödomstolen länsstyrelsens beslut och avslår ansökan.

Dok.Id 256138

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västra Götalands län, miljöprövningsdelegationen, meddelade i beslut 2013-06-14 tillstånd till CRC Vindkraft AB till uppförande och drift av sju vindkraftverk på fastigheterna Bråta 2:4 m.fl. i Gullspånga kommun.

Tillståndsbeslutet har överklagats av Västergötlands Ornitologiska Förening, Skaraborgs Naturskyddsförening och Gullspånga Naturskyddsförening.

YRKANDEN M.M.

Västergötlands Ornitologiska Förening, Skaraborgs Naturskyddsförening och Gullspånga Naturskyddsförening (nedan Föreningarna) har, som överklagandet får förstås, yrkat att tillståndsbeslutet ska upphävas.

CRC Vindkraft AB och **Länsstyrelsen i Västra Götalands län** har yrkat att överklagandet ska avslås.

Föreningarna har till utveckling av sin talan anfört i huvudsak följande.

Utgångspunkten för Föreningarnas agerande är att vindkraft är en av delarna i en omställning till förnybar energiproduktion för ett ekologiskt hållbart samhälle, men endast under förutsättning att de enskilda vindkraftverken/parkerna placeras på ett ur ekologisk synpunkt ansvarsfullt sätt. Som bakgrund kan nämnas att det i Gullspånga, Mariestads och Töreboda kommuner finns ett antal planer på vindkraftverk/parker som föreningarna accepterat utan invändningar. Det kan omöjligtvis ha undgått Länsstyrelsen och Miljöprövningsdelegationen att den planerade vindkraftsparken vid Bråta ligger kant i kant med det utpekade skyddsvärda "Området mellan Väneren och Skagern samt Aråsviken" (se sid. 66 och 68 i rapporten Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftsperspektiv (Publikationsnr. 2011:05 Länsstyrelsen Värmland, 2011:17 Länsstyrelsen Västra Götaland)). På sid. 63 konstateras att "Vindkraftprojekt i eller i närheten av dessa platser kommer att kräva omfattande undersökningar av fågellivet och risken är stor att de visar sig vara olämpliga att genomföra". Dagens samlade kunskap (t.ex. rapporter från Naturvårdsverket/Vindval) om vindkraftens påverkan på fåglar poängterar vikten av

att undvika placering av vindkraftverk på platser där fåglar koncentreras. Sveriges Ornitologiska Förening — BirdLife Sverige skriver i sin vindkraftspolicy: “Innan en stor etablering tillåts måste fågelflyttningens omfattning på platsen vara tillräckligt känd för att en riskbedömning ska kunna göras. Vindkraftverk får inte placeras i viktiga flygvägar till/från födosöks- och övernattningsplatser”. Trots dessa fakta har Länsstyrelsen och Miljöprövningsdelegationen i yttrande och beslut i stort sett ignorerat fågelproblematiken, ett agerande som inte är acceptabelt! MPD skriver: “Att en fördjupad inventering skulle leda till ett annat resultat än den som genomförts och visa på att den sökta verksamheten skulle innebära någon större barriäreffekt eller medföra ett stort antal kollisioner med fåglar bedöms inte sannolikt. Miljöprövningsdelegationen anser därför att underlaget i ansökan är godtagbart”. På vad grundas denna sannolikhetsbedömning? Den genomförda inventeringen är av sådan bristande omfattning och kvalitet att en kvalificerad bedömning av påverkan inte låter sig göras. Vi nödgas här nedan åter sammanfatta våra synpunkter och krav. Innan tillstånd till vindkraftsetablering inom Bråta 2:4 m.fl. kan ges måste följande moment utföras:

1. En vetenskapligt godtagbar studie av rörelsemönstret över “Bråtaområdet” hos det avsevärda antal sjöfåglar och vadarefåglar som på mer eller mindre låg höjd lämnar sjön Skagerns sydvästra del i västlig till sydvästlig riktning under sommar och höst.

2. En vetenskapligt godtagbar studie av rörelsemönstret hos sångsvanar över “Bråtaområdet”, samt svanarnas flygvägar till och från f.d. Kullesjön när denna används som rastplats.

Örnars uppträdande i det aktuella området är redan väl utrett, bl.a. genom omfattande erfarenhet från en örnätel på Valmossen (c:a 6 km från centrum av “Bråtaparken” och 4 km från dess nordligaste verk). Där uppehöll sig 120 olika individer av havsörn och 20 av kungsörn under vintern 2007/2008. Fallstudier i det aktuella området visar att djur- och större fågelkadaver (av t.ex. sångsvan) när som helst under tiden höst-vår snabbt lockar till sig asätare som korpar och kråkor, vilka i sin tur snabbt lockar till sig asätande rovfåglar som havsörn och kungsörn. Ett tillstånd till vindkraftsetablering i Bråtaområdet är därefter acceptabelt endast under följande förutsättningar.

- Undersökningarna enligt punkt 1 och 2 ovan har utförts, utvärderats på ett vetenskapligt godtagbart sätt, och bl.a. visat huruvida de närmast Kullesjön planerade verkens läge är ekologiskt försvarbara, bl.a. ur det i stycket ovan nämnda örnperspektivet.
- Motsvarande kontrollprogram som för fladdermusundersökningar — med samma krav på vetenskaplighet som dessa och utgående från resultaten av studierna under punkt 1 och 2 ovan — utarbetas för kontroll av sångsvanars beteende vid vindkraftverken under de perioder när Kullesjön används som rastplats, samt under de perioder och omständigheter som studie nr 1 visat att kraftigt fågelsträck från sjön Skagern kan förväntas. Eftersök av förolyckade svanar och andra fåglar vid vindkraftverken med hjälp av för ändamålet utbildade hundekipage ska ingå. Kontrollprogrammet ska ligga till grund för ett schema för tillfällig avstängning av verk, i de fall detta visar sig befogat.

CRC Vindkraft AB har motsatt sig överklagandet och anført följande. Klagande (Västergötlands Ornitologiska Förening, Skaraborgs Naturskyddsförening samt Gullspåns Naturskyddsförening) ger i sitt yttrande sken av att det saknas en konsekvensbeskrivning över fågelpopulationers påverkan vid en etablering av vindkraftanläggning Bråtaparken. Det är ett helt felaktigt antagande. CRC Vindkraft AB har via välrenommerade Skogsstyrelsen samt Jan Pettersson/JP Fågelvind låtit genomföra erforderliga studier och riskbedömningar för fågellivets påverkan av planerad vindkraftanläggning. Att studierna inte skulle vara "vetenskapligt godtagbara" är en anmärkningsvärd formulering. Jan Pettersson har arbetat med fåglar under hela sin karriär, har varit chef vid Ottenby fågelstation mellan 1981 - 1999, medverkat i långt över hundra internationella och nationella publikationer samt utfört ornitologiska uppdrag åt åtskilliga organisationer och myndigheter. Mycket omfattande och väl dokumenterade fågelkunskaper finns ifrån det aktuella området. Enbart JP Fågelvind har spenderat över 700 timmar under 4 år för att dokumentera fågellivet i området, däribland sångsvanars rörelsemönster. Sökanden kan inte se att det framkommit några nya faktorer i överklagandet som innebär ändrade ställningstaganden. Aktuell miljökonsekvensbeskrivning inklusive dess kompletteringar ger således erforderliga svar på klagandes synpunkter.

Länsstyrelsen har yttrat sig och anfört följande. Genom skrivelsen bedöms inte framkomma något nytt som föranleder ändrat ställningstagande från Länsstyrelsen sida. Länsstyrelsen vidhåller de bedömningar som gjorts i det överklagade beslutet och yrkar att överklagandet avslås. Länsstyrelsen anser det inte nödvändigt att utföra fler fågelinventeringar för bedömning av tillåtligheten av verksamheten. Länsstyrelsen anser det inte heller nödvändigt att i villkor föreskriva om ett särskilt kontrollprogram för sångsvan. Uppföljningar av påverkan från verksamheten kan dock ske inom det ordinarie kontrollprogrammet liksom erforderliga skyddsåtgärder ska alltid vidtas då skada på människors hälsa och miljö kan uppkomma.

Föreningarna har i bemötande av bolagets och länsstyrelsens yttrande anfört följande. Föreningarna har den bestämda uppfattningen att Miljöskyddsenheten på Länsstyrelsen i detta omfattande exploateringsärende alltför lättvindigt bortser från Föreningarnas tidigare yttranden till Länsstyrelsen (13 mars 2013) och Miljöprövningsdelegationen (20 maj 2013) samt vår inlaga (14 augusti) i överklagandet av beslutet. Föreningarna står fortsatt fast vid att:

- de slutsatser som dras utgående från gjorda fågelinventeringar från Gullspångs vattentorn, beläget ca 12 km från det tilltänkta exploateringsområdet, långt ifrån håller tillfredsställande och nödvändig vetenskaplig kvalitet, exploatörens ymniga uppräknande av inventerarens antecedentia till trots. Föreningarna har tidigare påvisat, och till Länsstyrelsen redovisat, stora brister i de slutsatser som dragits utgående från inventeringar som vederbörande under åren genomfört i området.
- en sträckinventering av sjöfågel och vadare är helt nödvändig för att säkerställa att Art- och habitatdirektivet efterlevs, då den planerade parken ligger i anslutning till det skyddsvärda området i passet mellan sjöarna Skagern och Vätern (Länsstyrelsernas rapport Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftsperspektiv).
- en vetenskaplig studie måste genomföras av sångsvanarnas rörelsemönster inom det planerade exploateringsområdet samt deras flygvägar till och från f.d. Kullesjön, vilken under vissa perioder hyser många rastande svanar. Föreningarna betonar den uppenbara potentiella risken att vindkraftdödade svanar drar till sig födosökande rovfåglar, främst örnar, vilka löper påtaglig fara att dödas av vidsnurrorna. Ett

kontrollprogram för sångsvan är av artskyddsskäl ett oavvisligt villkor.

Föreningarna står alltså fast vid att Länsstyrelsens beslut inte rimmar med andan i vare sig Art- och habitatdirektivet eller Artskyddsförordningen och menar att beslutet att ge tillstånd för vindkraftsetableringen bör undanröjas.

DOMSKÄL

Föreningarnas överklagande är inriktat på den planerade vindkraftparkens påverkan på fåglar, på vilket underlag som krävs för en miljökonsekvensbeskrivning och på kvaliteten på inlämnad miljökonsekvensbeskrivning.

Mark- och miljödomstolen konstaterar först att kraven på underlag och vilka bedömningar som ska göras avseende fåglar när en tillståndsansökan prövas framgår av praxis från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) och kan sammanfattas enligt följande. Om det finns artskyddade fåglar i området måste ansökan innehålla uppgifter som motsvarar det som krävs för att artskyddsförordningen ska vara uppfylld. Om det visar sig att det finns artskyddade fåglar (häckande, födosökande eller som annars uppehåller sig på platsen) som enligt Naturvårdsverkets/Vindvals rapport 6467 är känsliga för vindkraftverk och de eller deras livsmiljöer kan skadas så kan platsen vara otillåten för vindkraftverk. Det ska vidare göras en helhetsbedömning i fråga om etableringens påverkan på området som fågellokal som även den kan leda till att platsen är otillåten. Om underlaget visar att arterna inte finns eller inte påverkas eller skadas kan vindkraftverken tillåtas, jfr nedanstående rättsfall.

- MÖD 2013-08-23 M 10072-13 Sällstorp, Varberg.
- MÖD 2013:13, 2013-04-11 M 7865-12 Ånge.
- MÖD 2012-07-04 M 8344-11 Gotland, Mästermyr.
- MÖD 2012-05-29 M 7639-11 Gullberg Söderhamn.

I fråga om nu föreliggande underlag uppfyller ovanstående krav och i frågan om vindkraftverken ska tillåtas gör mark- och miljödomstolen gör följande bedömningar.

Området för vindkraftsetableringen vid Bråta ligger omedelbart söder om det område som i rapporten Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftsperspektiv (Länsstyrelsen i Västra Götaland 2011:17 och Länsstyrelsen i Värmlands län 2011:05) benämns Området mellan Vänern och Skagern samt Åråsviken. Den del av detta område som ligger mellan Vänern och sjön Skagern uppges på flera sätt vara skyddsvärt för fågellivet. Bl.a. uppges området vara väl frekventerat av större rovfågel, såsom fiskgjuse, bivråk och havsörn samt vara av stor betydelse som flyttstråk för flera sjöfågelarter, bl.a. sångsvan. Över landtungan mellan sjöarna uppges också sträcket av landlevande fågelarter vara särskilt intensivt. I Skagerns sydvästra vik, Gudhammarsviken finns ett fågelskyddsområdebeläget ca 4 km från närmaste vindkraftverk.

Bolaget har genom en komplettering av ansökan hos länsstyrelsen bedömt att risken för påverkan på fåglar, och då främst den kollisionskänsliga arten havsörn, är liten. Bolaget grundar sin bedömning på studier som gjorts i samband med ett tidigare vindkraftsprojekt strax öster om Gullspångs tätort. Sedan örnmatning med åtel på Valmossen upphört efter vintern 2007/2008 konstaterades att örn inte uppehållit sig i området mer än vad som är normalt för liknande terräng i denna del av landet. När det gäller övriga fågelarter – inte minst sträckande flyttfågel - menar bolaget att dessa normalt väjer för höga hinder redan på stort avstånd och att kollisionsrisken för dessa därför är låg.

De studier som ligger till grund för bolaget slutsatser har utförts från Gullspångs vattentorn med specialkikare där räckvidden uppges vara ca 11 – 12 km. Endast två av de aktuella sju verken ligger inom räckhåll för den studie som bolaget grundar sin bedömning på. Därtill kommer att aktuellt område i någon mån ligger i förlängningen av Skagerns sträckning åt sydväst i ett landskap som från Gudhammarsviken ner mot Hova och Lyrestad har en delvis annan mera öppen karaktär.

Bolaget har påpekat att områdets värde som fågelområde, särskilt för örnar, kan ifrågasättas sedan åtelmatning upphört. Betydligt färre örnar har konstaterats i

området vid undersökningen från Gullspångs vattentorn. Föreningarna har å sin sida ifrågasatt den studie bolaget hänvisar till eftersom räckvidden för observationerna inte sträcker sig in i det aktuella exploateringsområdet.

Mot bakgrund av områdets värden för fågellivet, vilka är dokumenterade bl.a. i ovan nämnda rapport Fåglar i Vänerområdet, framstår det som en brist att inte undersökningar av risken för kollisioner med fåglar, och då i synnerhet större rovfåglar som örn, vråk och fiskgjuse, utförts inom det aktuella etableringsområdet. Bristen medför att bolaget inte kan anses ha styrkt att nämnda fågelarter eller deras livsmiljöer inte skadas och att etableringen därmed skulle vara otillåten enligt tidigare nämnda avgöranden från MÖD. Att det är sökanden som har att styrka dessa frågor framgår av den omvända bevisbördan vilken är reglerad i 2 kap. 1 § miljöbalken.

Länsstyrelsens beslut ska mot bakgrund av ovanstående upphävas och ansökan avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 24 februari 2014.

Peter Ardö

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales. Föredragande har varit beredningsjuristen Sara Nordström.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

BESLUT
2013-06-14

Aktbilaga
Diarienummer
551-5480-2012
Dossienummer
1447-1142

Sida
1(31)

CRC Vindkraft AB
Arsenalgatan 6
411 02 Göteborg

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R5

INKOM: 2013-07-25
MÅLNR: M 2571-13
AKTBIL:

Tillstånd enligt miljöbalken till vindkraftspark inom Bråta 2:4 m.fl. i Gullspångs kommun

Verksamhetskod: B 40.90

Beslut

Miljöprövningsdelegationen lämnar CRC Vindkraft AB (556700-3545) tillstånd enligt miljöbalken till vindkraftverk inom fastigheterna Bråta 2:4, Bårtoorp 2:3, Bråta 3:18, Bråta 13:3, Hova-Björstorp 1:10 samt Backen 1:12 i Gullspångs kommun. Tillståndet omfattar uppförande och drift av sju vindkraftverk med en totalhöjd av högst 190 meter per verk, samt tillhörande anläggningar. Placering ska ske enligt bifogad karta, bilaga 1.

Tillståndet tidsbegränsas till trettio (30) år räknat från det att verksamheten tagits i drift.

Miljöprövningsdelegationen avslår sökandes yrkande om verkställighetsförordnande.

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Prövotid

Miljöprövningsdelegationen uppskjuter med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för hindersbelysning.

Bolaget ska under prövotiden utreda följande.

U1. De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att förse vindkraftverken med ett system som innebär att hindersbelysningen bara tänds när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftverken. Utredningen ska även visa vilka effekter tekniken skulle få för närboende med avseende på synbarhet av ljus samt vilka juridiska möjligheter som finns för att installera tekniken på tillståndsgivna vindkraftverk. Utredningen ska ske i samordning med intilliggande tillståndsgiven vindkraftspark.

Utredningen samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till miljöprövningsdelegationen senast sex månader efter det att beslutet vunnit laga kraft.

Under prövotiden ska följande provisoriska villkor gälla avseende hindersbelysning.

P1. Vid mörker ska ljusstyrkan för hindersbelysningen kunna ställas ned så mycket som gällande bestämmelser medger.

U2. I vilken omfattning vindkraftverken påverkar fladdermöss genom att inventera förekomst och dödlighet under perioden augusti – september. Inventeringen ska genomföras under de två närmsta åren efter det att vindkraftparken tagits i drift.

Av utredningen ska framgå i vilken omfattning vindkraftverken påverkar fladdermöss, värdering av denna påverkan och med ledning härav föreslå de eventuella skyddsåtgärder som kan aktualiseras till följd av undersökningsresultatet.

Eventuella skyddsåtgärder ska beskrivas med avseende på teknik, effekt för skydd av fladdermöss samt kostnader och övriga konsekvenser för verksamhetutövaren och omgivningen.

Redovisning av utredningen samt förslag till eventuella åtgärder och slutliga villkor ska inlämnas till Miljöprövningsdelegationen senast 31 december det år den sista inventeringssäsongen har avslutats. Det ankommer därefter på Miljöprövningsdelegationen att besluta om eventuella ytterligare villkor om begränsad drifttid för verksamheten med avseende på förekomsten av fladdermöss.

Villkor för verksamheten

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Mindre ändringar av placeringar av vindkraftverken och tillhörande anläggningsarbeten inom verksamhetsområdet samt ändring i val av vindkraftverk får göras efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Innan sådana ändringar görs ska en utredning som visar påverkan och skyddsavstånd till identifierade skyddsobjekt redovisas. Innan ändring görs av val av vindkraftverk ska påverkan på ljudbilden för närboende inklusive lågfrekvent buller redovisas till tillsynsmyndigheten.
3. Vägar, fundament, el- och teleledningar samt teknikbyggnader och andra ytor för uppläggning och liknade som tas i anspråk ska anläggas med så litet markingrepp som möjligt och på ett sätt som minimerar skador på natur- och kulturvärden och områdets hydrologi. Ett skyddsavstånd på 100 meter ska hållas till brynmiljöer som utgör ledlinjer och födosökshabitat för fladdermöss. Samråd med tillsynsmyndighet ska ske före planering och utförande av dessa anläggningar.
4. En arbets- och tidsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan byggnads- och anläggningsarbetena påbörjas. Av planen ska framgå de olika byggnads- och anläggningsmomenten och

transporttider. Även försiktighetsåtgärder mot påverkan på skyddsvärda natur- och kulturvärden samt mot damning, ska redovisas.

Till arbets- och tidsplanen ska bifogas en ljud- och skuggberäkning för den slutliga verksplaceringen och slutligt val av vindkraftverk. Ljudberäkningen ska även innehålla beräkningar rörande lågfrekvent buller. Närliggande tillståndsgiven verksamhet ska ingå i ljud- och skuggberäkningen.

5. Ritningar över slutlig utformning av gruppstationen ska ges in till tillsynsmyndigheten inom tre månader från det att anläggningsarbetena avslutas.

6. Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) vid bostäder.

Inom ett år från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift ska en första kontroll av den ekvivalenta ljudnivån utföras. Metod för detta ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten senarelägga den tid inom vilken den första kontrollen av den ekvivalenta ljudnivån enligt detta villkor ska vara utförd. Kontroll ska därefter ske så snart det föreligger förändringar i verksamheten som kan medföra ökade ljudnivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad.

7. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med en faktisk rörlig skuggbildning som överstiger åtta timmar per kalenderår och 30 minuter per enskilt dygn.
8. Hantering av kemiska produkter inklusive farligt avfall ska ske på sådant sätt att risken för förorening av mark och vatten minimeras.
9. Sökande ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder om 650 000 kr per vindkraftverk som uppförs. En första avsättning ska göras med 100 000 kr per verk innan anläggningsarbetena påbörjas. Den återstående delen av säkerheten ska ställas med lika delar dels det tionde året och dels det femtonde året efter att tillståndet har tagits i anspråk. Innan säkerhet ställs vid dessa två tillfällen ska säkerheten indexuppräknas efter konsumentprisindex, där året för ianspråktagande utgör bas. Säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen.
10. Om elproduktion vid något av verken inte har bedrivits under ett år ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten. Senast två år efter produktionsstoppet ska berörda vindkraftverk, med tillhörande utrustning ha avlägsnats, om inte tillsynsmyndigheten medger annat.

Fundamenten och platserna för vindkraftverken ska när vindkraftver-

ken avlägsnas tas bort eller anpassas till omgivande naturmiljö. Arbetet ska utföras i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten.

11. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk.

Tid för igångsättande

Vindkraftverken enligt detta beslut ska vara tagna i drift senast fem år från det att beslutet vunnit laga kraft. Tillståndet upphör annars att gälla för de verk som inte tagits i drift. Tillsynsmyndigheten ska underrättas när verken tas i drift.

När tillståndet får tas i anspråk

Detta tillstånd får tas i anspråk först när beslutet har vunnit laga kraft och en av tillståndsmyndigheten godkänd säkerhet ställts för de delar som avses tas i anspråk.

Tillsynsmyndigheten och Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska underrättas när tillståndet tas i anspråk.

Särskilda upplysningar

Utöver vad som anges i detta beslut är tillståndshavaren skyldig att följa vad som gäller enligt andra bestämmelser för den verksamhet som tillståndet avser.

Miljöprövningsdelegationens prövning av verksamheten omfattar endast bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken och omfattar inte åtgärder som kräver tillstånd eller anmälan för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Sprängning, grävning eller arbeten med ledningar som passerar vattendrag, våtmarker, sjöar eller andra vattenområden och nya vägtrummor eller byte av vägtrumma är exempel på vattenverksamheter. Föreliggande prövning omfattar heller inte prövning enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., dispens från artskyddsförordningen (2007:845) eller prövning avseende biotopskyddslagstiftningen enligt 7 kap. miljöbalken.

Ändrade ägarförhållanden ska, enligt 32 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899), snarast möjligt meddelas tillsynsmyndigheten av den nya verksamhetsutövaren.

En flyghinderanmälan ska göras i enlighet med berörda bestämmelser.

Redogörelse för ärendet

Ansökan

CRC Vindkraft AB, 556700-3545, yrkar att miljöprövningsdelegationen lämnar bolaget tillstånd i enlighet med 9 kap. miljöbalken att i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande handlingar få uppföra och driva en gruppstation för vindkraft med preliminärt sju vindkraftverk nordväst om Hova, Gullspångs kommun, Västra Götalands län. Vid optimal parklayout kan även Mariestads kommun omfattas. Sökande yrkar även att miljöprövningsdelegationen bestämmer igångsättningstiden till fem år från dagen då beslutet vunnit laga kraft. Sökande yrkar på att de placeringar som visas i bilagd karta och som anges i miljökonsekvensbeskrivningen kan flyttas inom etableringsområdet (Område D i kommunens vindbruksplan) efter samråd med länsstyrelsen inför slutgiltig positionering.

Om miljöprövningsdelegationen finner att det krävs dispens enligt Miljöbalken 7 kap. 18 § yrkar sökande att sådan dispens meddelas för föreslagna åtgärder inom fastigheter som inte omfattas av tillståndet, såsom förläggning av kablar och anläggande av vägar.

Sökanden hemställer vidare att miljöprövningsdelegationen meddelar verkställighetsförordnande.

Förslag till villkor:

1. Om inte annat framgår av beslut ska verksamheten bedrivas i överensstämmelse med vad sökande uppgett eller åtagit sig i Miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Tillstånd beviljas för en tid om 35 år.
3. Vindkraftverkens totalhöjd får inte överstiga 190 meter.
4. Kemikalier och farligt avfall ska hanteras på ett sätt som undviker att yt- och grundvatten förorenas.
5. Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån från vindkraftparkerna i området inte överstiger 40 dB(A) vid bostadshus.
6. Om olägenheter i form av skuggbildning uppstår vid bostadshus ska åtgärder vidtas för att begränsa den faktiska skuggbildningen till max 8 timmar per år eller 30 minuter per dag.
7. Ett kontrollprogram ska upprättas och godkännas av tillsynsmyndigheten innan byggnation påbörjas.

Tidigare prövningar av verksamheten

Verksamheten är en ny etablering och har därmed inte prövats enligt miljölagstiftningen.

Ärendets handläggning

Samråd om verksamhetens inverkan på omgivningen har skett enligt 6 kap. miljöbalken. Verksamheten avser en nyetablering som finns uppräknad i 3 §

i förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar (SFS 1998:905). Denna typ av verksamhet antas alltid medföra en betydande miljöpåverkan.

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till Miljöprövningsdelegationen den 22 februari 2012. Ansökan har därefter kompletterats.

Ansökan har kungjorts i ortstidningarna och har remitterats till Gullspångs kommun, Miljö- och byggnadsnämnden Mariestad, Töreboda, Gullspång (MTG), Länsstyrelsen och Försvarsmaktens högkvarter. Yttranden har kommit in från Miljö- och byggnadsförvaltningen och Länsstyrelsen, Skaraborgs Naturskyddsförening, Gullspångs Naturskyddsförening och Västergötlands Ornitologiska Förening. Sökanden och övriga som inkommit med synpunkter har fått tillfälle att kommentera dessa yttranden.

Gullspångs kommun har tillstyrkt ansökan.

Försvarsmakten har inget att erinra.

Klassificering av verksamheten

Verksamheten klassificeras enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd med verksamhetskod 40.90, det vill säga två eller fler vindkraftverk som står tillsammans (gruppstation) och vart och ett av vindkraftverken inklusive rotorblad är högre än 150 meter.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Den planerade anläggningen avser sju vindkraftverk med de uppskattade maximala dimensionerna om 190 m totalhöjd och 130 m navhöjd. Beroende på leverantör kommer vindkraftverken sannolikt ha en generatoreffekt på ca 2-3 MW vardera. Vilken som blir den slutliga leverantören kommer att avgöras genom upphandling. Som referensverk vid bedömning av anläggningens effekter har vindkraftmodellen Sinovel SL3000 med navhöjden 130 meter och effekten 3 MW, använts vid beräkningar och liknande. Elproduktionen från vindkraftanläggningen beräknas till mellan 50 och 55 GWh/år. Detta motsvarar elförbrukningen i åtminstone 2500 eluppvärmda villor eller hushållsförbrukningen i 10 000 lägenheter.

Verksamheten inkluderar även tillhörande infrastruktur såsom vägar, fundament, transformatorstationer samt kablar. I största möjliga mån kommer befintliga vägar att användas vid transporter, men ny väg kommer även att behöva anläggas i anslutning till vindkraftanläggningen. Om sökande i detaljprojekteringen av vägar bedömer att vägåtgärder krävs i anslutning till befintliga bäckar kommer detta ske och anmälan om vattenverksamhet kommer att göras. Elledningarna kommer att vara markförlagda och följa vägarna i området. I samråd med områdeskoncessionären i området, kommer elnätsfrågan att utredas närmare. Utformning och anläggning av nödvändig infrastruktur strävar efter att begränsa effekterna och att ta största möjliga hänsyn till kultur- och naturvärden.

Vindkraftanläggningens avgränsning i tid är ca 35 år för etablering, drift samt avveckling av anläggningen.

Avveckling

Nedmontering förväntas bli aktuellt omkring 25-30 år efter att anläggningen driftsatts. Arbetet med att avveckla vindkraftverk och transformatorstationer och återställa platser för verk och uppbyggnads-, underhålls- och nedmonteringsarbete kommer att ske efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Nettokostnaden för återställande beror på det för tiden rådande skrotvärdet. Sökande bedömer på goda grunder att restvärdet för anläggningen kommer bli positivt. En säkerhet ska bedömas med utgångspunkt i kostnaderna för avhjälpande eller återställande. En säkerhet ska inte vara större än vad som behövs och inte heller administrativt kostsam. Mot bakgrund av ovanstående finner sökande att det inte finns behov av ytterligare säkerhet för anläggningen än vad som föreskrivits i de avtal om anläggningsarrenden som sökande ingått med berörda markägare. I arrendekontrakten med markägarna är följande avtalat: "Till säkerhet för arrendatorns skyldighet att avveckla anläggningarna och byggnaderna, skall Arrendatorn ställa säkerhet i form av bankgaranti, borgen, återvinningsförsäkring eller annan av Fastighetsägaren godkänd säkerhet senast från och med det 20:e arrendeåret. 100 000 kr för torn av stål och 300 000 kr för torn av betong. Vid avträde skall besiktning ske av oberoende besiktningsman varvid besiktningsprotokoll skall upprättas. Arrendatorn står kostnaden för skadevärdering."

Kontroll av verksamheten

Fastställande av ett kontrollprogram kommer att ske i samråd med tillsynsmyndigheten efter att anläggningen beviljats tillstånd. Nedan följer ett förslag på hur grunden till ett kontrollprogram för verksamheten kan utformas.

Uppförandefasen

Inför byggnation av verk och annan infrastruktur genomförs en undersökning av verksplaceringarnas geotekniska förutsättningar för att fastställa de slutliga placeringarna för enskilda vindkraftverk. I samband med detta kommer en särskild uppföljning ske av de störningar och olägenheter som kan uppstå vid uppförandet, vilket utgör grunden för hur den lokala miljöpåverkan kan minimeras vid uppförandet. De oförutsedda effekter som kan uppstå vid uppförandet kommer att dokumenteras, registreras och analyseras.

Driftfasen

När anläggningen kommit i drift kommer kontroll av verksamheten och dess påverkan på miljön ske enligt de riktlinjer som utgjort villkoren för verksamheten. Framför allt vindkraftanläggningens ljudpåverkan och påverkan från underhållsarbete kommer att ges stor vikt, däribland hur kemikalier hanteras.

Lokalisering

Projektområdet är beläget cirka tre km nordväst om Hova och cirka 15 km sydost om Gullspång. I väster ligger sjön Vänern och i nordost Skagern. De områden som kommer beröras av vindkraftanläggningen domineras av skogsmark med visst inslag av fuktigare marktyper, och används i huvudsak till skogsbruk. Området har valts med utgångspunkt i gynnsamma vindförhållanden, att landskapet har en sådan karaktär att det lämpar sig för en vindkraftetablering, att konflikter med boende är få och att andra utpekade intressen såsom riksintressen eller andra skyddsvärda miljöer inte riskerar att skadas. Ytterligare viktiga faktorer i områdesvalet har varit att det är utpekat som lämpligt vindkraftområde i kommunens förslag till vindbruksplan, att projektering och vindmätningar pågått en längre tid samt att området redan är påverkat av en större kraftledning som passerar områdets södra del.

Planfrågor och samordning

Projektområdet består av i huvudsak brukad skog med i huvudsak tall och gran. Visst inslag av lövskog och andra fuktigare skogstyper finns. Endast en liten andel utgör äldre skog medan både hyggen och ungskogar utgör en relativt stor del av arealen. Bärri och smalbladiga gräs dominerar fältvegetationen. Området är flackt med små höjdvariationer och täcks av ett flertal mossar och torvmarkskogar. Mindre, avgränsade partier med myrmark förekommer.

Området omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Sökandes planer på en etablering av vindkraft har stöd i Gullspångs översiktsplan. I vindbruksplanen pekas det aktuella projektområdet ut som lämpligt för vindbruk.

Skyddade områden

Närmaste riksintresse är Vänerskärsgården som är klassat som riksintresse för det rörliga friluftslivet. Avståndet till projektområdet är som minst ca 7 km. Anläggningen kan få en begränsad visuell påverkan på kustområdet, men bedöms inte motverka det övergripande syftet med riksintresset.

Beträffande skyddsvärd natur i närheten av området finns två stycken naturreservat, som båda har mindre delar som ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av skyddade områden. Folkeberg ligger ca 2 km öster om projektområdet och har skyddats på grund av sin förekomst av mycket gammal och opåverkad barrblandskog. Skogstypen har stor betydelse för den biologiska mångfalden och området är ett relativt välbesökt utflyktsmål i kommunen.

Karsmossen ligger ca 3,5 km åt nordväst från projektområdet och har rika kärr- och myrmarker, gammelskog och rikt fågelliv. Även detta område är i princip opåverkat av skogsbruk. I myren finns flera fastmarksholmar som hyser värdefulla livsmiljöer för djur och växter. Inom och i närheten av området finns våtmarker som ingår i länets våtmarksinventering. Bråta mossar i områdets norra del, liksom Rullandsmossen åt sydväst, har enligt inventeringen klassningen "vissa naturvärden". Våtmarksområdena, som består av

mindre vattendrag och myrmarker, är i varierande grad påverkade av avvattnings, avverkning eller andra åtgärder.

Till projektområdets övriga naturvärden hör avgränsade, mindre partier med sumpskogar. De återfinns i anslutning till våtmarker och kännetecknas av stor biologisk mångfald av olika typer av arter såsom mossor och en varierad blandning av barr- och lövträd. Sumpskogarna i projektområdet är till viss del påverkade av skogsbruket, dikning och tidigare odling. I etableringsområdet för vindkraft finns även områden med biotopskydd och nyckelbiotoper. De finns i områdets norra del, vid Bråta mossar, liksom i sydväst vid Rullandsmossen, och består av skogar med varierande inslag av lövträd. Områdena har skyddats bl.a. tack vare sin tillgång på död ved och rika förekomst av kryptogamflora och vedsvamp. De ovan nämnda, registrerade naturvärdena har kompletterats med en fältinventering av skogliga naturvärden. De identifierade mindre, avgränsade partier med gammal, uppvuxen och varierad skog, med inslag av död ved och fuktigare partier där stor artrikedom av bl.a. kryptogamer och svampar har observerats. Några av dessa partier är klassade som av "påtagligt naturvärde" och "högt naturvärde".

Genom fågelinventeringen som utförts i fält identifierades biotoper för skogshöns, framförallt orre. Flera orrar observerades i områdets nordvästra del, på den västra Bråtamossen. Inga observationer av tjäder eller spår av tjäder gjordes. Det är dock möjligt att tjäder nyttjar området för födosök i mindre utsträckning, men det är mindre sannolikt att området innehåller lekplatser för tjäder. För en tjäderlekplats krävs att det finns goda förutsättningar såsom skog med föda under hela året. I mer intensivt brukad skog saknas detta ofta. Om tjäder skulle röra sig i området är risken att skadas av vindkraftverk liten eftersom tjädrar är lågt flygande fåglar. För att minska riskerna för fåglarna att störas av anläggningen har stor hänsyn tagits vid utformning av parken.

Kompletterande kartläggning har skett av förekomst av och eventuell påverkan på häckande och övervintrande havsörn i området, samt en beskrivning av flyttstråk i anslutning till eller över området. Den samlade bedömningen av studierna är att påverkan kommer att bli mycket liten på de övervintrande och flyttande örnarna. Risken för påverkan på häckande havsörn bedöms som mycket liten. Vidare bedöms en mycket liten del av tranornas sträck påverkas och en del sångsvanars sträck påverkas. Det är sannolikt att sångsvanarna kommer att flyga runt parken i stället för att flyga genom den. Projektet bedöms inte påverka någon population.

Inventering av fladdermöss har skett under höst. Totalt har åtta stycken arter påträffats. Fyra av dessa arter (gråskimrig fladdermus, stor fladdermus, dvärgfladdermus och nordisk fladdermus) är så kallade högriskarter, vilka på grund av flygbeteende och benägenhet att jaga insekter vid vindkraftverk är särskilt utsatta för kollisionsrisk. En är rödlistad art (fransfladdermus). Fransfladdermusen påträffades vid en skogsbilväg men de föredrar lövskogsmiljöer, gårdsmiljöer och våtmarker. Vindkraftverken är inte place-

rade i dessa biotoper, varför risk för påverkan på artens livsmiljöer bedöms som liten.

Beträffande kulturhistoriska lämningar har inga fasta fornlämningar påträffats genom inventeringen som genomförts i området. De lämningar som identifierats består av röjningsröseområden, dvs. samlingar av sten som röjts från markerna för att förbättra förutsättningarna för ängs- och åkerbruk. Röjningsrösen härrör troligtvis från 1700- och 1800-talets röjningsarbeten. Lämningarna har inte funnits registrerade tidigare. Genom denna inventering har de påträffade lämningarna anmälts som övrig kulturlämning till fornminnesregistret. Förutsättningarna för bevarande kan således sägas ha stärkts. Ett förbättrat skydd från skador från framtida markanvändning, framför allt skogsbruk, kan därmed uppnås.

Sökandes beskrivning av miljöpåverkan

Vindkraftetableringens påverkan på natur- och kulturmiljöer, på landskapsbild och övriga bedömda effekter redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. Med denna bifogas även de simuleringar och fördjupade utredningar som gjorts: ljudberäkning, skuggberäkning, synbarhetsanalys, fotomontage, naturinventering, fågelutredning, fladdermusutredning, arkeologisk-kulturhistorisk inventering samt samrådsdokumentation. Den samlade bedömningen är att vindkraftparken med aktuella placeringar inte bedöms påverka de naturvärden som finns i omgivningen. Påverkan på kulturmiljön som sådan bedöms, enligt vad som redogörs för i miljökonsekvensbeskrivningen, bli ringa. En mindre påverkan på landskapsbild kan förväntas, men anses som acceptabel och inte mycket större än från det skogsbruk som bedrivs i området. En opåverkad landskapsbild anses inte vara av avgörande betydelse för upplevelsen av landskapet. De eventuella störningseffekter som kan uppkomma från vindkraftverken kan vara ljud och rörlig skuggbildning. Riktlinjer om gällande värden för ljudalstring och rörlig skuggbildning kommer att efterföljas för samtliga bostäder.

Utformningen och justering av verkplacering och vägdragning i anläggningen har skett med hänsyn till kända natur- och kulturvärden. Verkplaceringar har ändrats och användning av områdets befintliga vägar kommer att prioriteras framför att dra nya vägar. Vid behov kan ytterligare justeringar göras, och de förstärkningar och breddningar av vägar som planeras kan anpassas ytterligare om effekter på naturvärden bedöms uppkomma. För att minska störning för fåglar och övrig fauna kan den trafik som behöver ske vid anläggning och service begränsas under känsliga tider såsom under fåglars speltid och häckningstid. Anläggningsarbete ska helt undvikas och endast nödvändig service utföras under dessa tidpunkter för att minska risken att fåglarna störs. Under anläggningstiden finns en risk att fåglar störs av buller och aktiviteter, men några bestående störningseffekter av detta slag bedöms inte uppstå i och med anläggandet av vindkraftparken.

De planerade placeringarna för vindkraftverken är inte belägna i närheten av några särskilt värdefulla habitat för fladdermöss. Planerade placeringar för

vindkraftverk 3 och 5 är belägna relativt nära bäckar, vilket kan utgöra attraktiv miljö för fladdermöss. Risken för påverkan på livsmiljöer för fladdermöss bedöms sammantaget som liten men det skulle vara en fördel att placera vindkraftverk 3 och 5 något längre ifrån bäckarna samt att undvika placering av verk 6 i kantzonen för skog och åkermark. Detta eftersom brynmiljöer ofta utgör ledlinjer och födosökshabitat för fladdermöss. I öppna områden, t.ex. jordbruksmark, kan t.ex. risken för kollisioner kraftigt minskas genom att ett skyddsavstånd på 100-200 meter iakttas från närmaste trädbestånd. För att ytterligare minska risk för kollision och habitatpåverkan för fladdermöss rekommenderas flytt av vindkraftverk 3 och 5 längre ifrån de närbelägna bäckarna samt flytt av vindkraftverk 6 inåt skogen så att vindkraftverken inte etableras i kantzoner. Dessa åtgärder är dock ingen nödvändighet.

Studier kring risker med vindkraftverk för fladdermöss har påtalat att riskerna verkar vara störst under sensommar och höst, särskilt vid, svaga varma nordliga vindar. Tillfällig avstängning av vindkraftverken kan vara en effektiv metod för att drastiskt minska risken för kollision vid ogynnsamma förhållanden.

Effekter på kulturmiljön består främst av viss visuell påverkan i kulturlandskapet. Rösena har liten betydelse för den generella upplevelsen av den kulturhistoriska miljön. Det vetenskapliga kunskapsvärdet liksom förståelsen för kulturmiljön bedöms inte påverkas nämnvärt av den planerade anläggningen. Enskilda lämningar bedöms inte påverkas av anläggningen. Genom omsorgsfullt förfarande vid utformning, anläggande, drift och nedmontering av anläggningen kan effekter minimeras. Vägarna som passerar de påträffade röjningsrösena kommer att förstärkas så att tillräcklig kapacitet och bärighet uppnås. Detta kommer att ske med stor varsamhet. Om ytterligare, ännu ej kända, lämningar påträffas, finns möjligheten att justera verkplaceringar och vägdragningar. Sammantaget bedöms konsekvenserna för natur- och kulturmiljövärden bli begränsade. Området är till stor del präglat av skogsbruk, friluftsliv och befintlig infrastruktur såsom vägar, järnväg och kraftledningar inom och i närheten av området och anläggandet av vindkraftparken ger endast en begränsad ytterligare störning.

Yttranden

Skaraborgs Naturskyddsförening, Gullspångs Naturskyddsförening och Västergötlands Ornitologiska Förening har i en gemensam skrivelse sammanfattningsvis lämnat följande synpunkter. Föreningarna anser att utförda utredningar inte besvarar hur havsörn och flyttstråk påverkas om det uppförs vindkraftverk vid Bråta. De anser att inventeringen är utförd på ett allt för osäkert sätt då observationsplatsen legat 12 kilometer från aktuellt projektområde. Slutsatserna i utredningen ifrågasätts. De menar att många havsörnar passerar näset mellan sjöarna eller uppehåller sig varaktigt där och att dess rörelsemönster skiljer sig mycket från år till år. De påpekar även att det flyttstråk, med ett för inlandsförhållanden kraftigt insträckt av sjöfåglar (andfåglar, måsfåglar) och vadare från sjön Skagens sydvästra del

under sommar och höst inte nämns alls. De gör följande slutsats: Den till Länsstyrelsen från CRC Vindkraft AB inlämnade ansökan saknar avgörande uppgifter, som skulle kunna göra det möjligt att objektivt bedöma förutsättningarna för en större vindkraftetablering vid Bråta, sett ur naturvårdssynpunkt. Det fordras ytterligare komplettering innehållande omfattande studier av sjöfågel- och vadarsträcket från sjön Skagern. Sångsvanars flygningar i området, bl.a. till och från f.d. Kullesjön, som vid högvattensituationer fungerar som rastplats, måste också undersökas, och då inte minst när siktförhållandena är dåliga och risken för kollisioner med vindkraftverk torde vara absolut störst. Studierna ska åtföljas av vetenskapligt relevanta utvärderingar. Den kumulativa effekten av samtliga planerade vindkraftprojekt i Bråtaområdet, inklusive de tre planerade (och beviljade) vindkraftverken söder om och de två planerade verken norr om CRCs projektområde, måste studeras och beskrivas, så att den sammanlagda påverkan kan utvärderas och beaktas.

Miljö- och byggnadsnämnden MTG anser att följande bör regleras i tillståndet:

1. Tillståndet bör förslagsvis tidsbegränsas till 30 år.
 2. Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) vid bostäder. Om denna nivå överskrids ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder så att nivån innehålls.
 3. I egenkontrollen ska införas uppföljande bullermätningar. Senast sex månader efter att verken tagits i bruk ska en bulleruppföljningsplan redovisas för tillsynsmyndigheten. Bulleremissionsmätningar bör utföras för att säkerställa att verken drivs på ett sådant vis att riktlinjerna för buller inte överskrids. Resultat redovisas för tillsynsmyndigheten.
 4. I den årliga miljörapporten ska produktionsmängd för de enskilda verken framgå samt vilket driftläge ("mode") som verken använt.
 5. Skuggtimmar ska begränsas till 8 timmar per kalenderår och 30 minuter per dygn. Skuggdetektorer som stänger av vindkraftverket om tidsgränsen överskrids måste installeras från början och ska fungera när verket tas i bruk.
 6. Driftläget konfigureras så att fladdermöss inte skadas i onödan enligt det s.k. "Batmode".
 7. Uppföljande undersökningar ska genomföras för att säkerställa att ev. fladdermösspopulationer i området inte skadas på ett betydande sätt till följd av vindkraftverkens uppförande.
 8. Om fladdermösspopulationer ändå bedöms skadas ska lämpliga åtgärder vidtas för att minimera skadan.
 9. Ekonomisk säkerhet bör ställas i samband med tillståndsbeslutet.
 10. Senast två år efter att elproduktionen har upphört ska vindkraftverken, maskinhus, transformatorer, ledningar och annan utrustning ha avlägsnats.
 11. Området ska efterbehandlas samt att det interna elnätet ska avvecklas.
- Miljö- och byggnadsnämnden menar slutligen att hänsyn måste tas till att det i området redan finns tre verk med bygglov och att det finns ett pågående ärende hos nämnden om att etablera ytterligare två verk norr om det nu aktuella vindparksområdet.

Bedömning, Buller

I bullerberäkningarna anger CRC Vindkraft en navhöjd på 130 meter. Verken körs på olika driftlägen med olika ljudeffektnivå. För att tillsynsmyndigheten ska kunna följa upp bullerkravet så behövs årsproduktionen redovisas för varje enskilt verk samt en angivelse om vilken "mode" verken drivs på. Krav kommer i efterhand att ställas på att genomföra uppföljande bulleremissionsmätningar på verken inom ramarna för egenkontrollen. Lämpligen innefattas dessa i ett kontrollprogram.

Bedömning, Skuggor

Befintlig uteplats, eller, om sådan saknas, ett område på 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med en faktisk skuggbildning överstigande 8 timmar per kalenderår och maximalt 30 minuter per dygn. I skuggberäkningarna som hör till ansökan redovisas förväntade värden som överskrider dessa riktvärden på flera platser. Krav på skuggdetektorer ställs som åtgärd för att få uppföra vindkraftverken. Skuggdetektorer har som uppgift att begränsa skuggtimmarna för närboende genom att stänga av verken om risk föreligger att riktvärde för dygns- eller årsskuggbildning överskrids.

Bedömning, Fåglar

I ansökningshandlingarna redovisar JP Fågelvind fågelsträck som går över området. Även i Länsstyrelsernas rapport "Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftperspektiv" framgår att flyttfåglar sträcker över området. Det är känt att örnar lever och häckar i området norr om den tilltänkta vindkraftsparken. Miljö- och byggnadsförvaltningen har inhämtat lokal expertis om fågellivet. Risken för betydande påverkan på fågellivet bedömdes som liten ur ett rovfågelperspektiv.

Bedömning, Fladdermöss

En inventering av fladdermöss genomfördes inför tillståndsansökan. Av den framgår området är ett högriskområde. Högriskarterna nordisk fladdermus, dvärgfladdermus, gråskimrig fladdermus och stor fladdermus påträffades. Dessutom hittades den rödlistade (sårbar) fransfladdermus. Påträffade arter omfattas emellertid inte av någon rödlistning som annars kan kräva särskild prövning. Krav på "Batmode" driftläge ställs. Det innebär att styrningen i det driftläget stänger av verket under de betingelser som fladdermöss riskerar att skadas. Vid etablering ska regelbundet återkommande undersökningar genomföras inom ramarna för verksamhetsutövarens egenkontroll för att förhindra att fladdermusbeståndet inte riskerar att allvarligt reduceras. Lämpligen ställs krav på upprättandet av ett kontrollprogram som redan det första året ska gälla för perioden augusti-september, då fladdermöss löper större risk att skadas eller förolyckas. Rapportering av skadade och döda fladdermöss vid vindkraftverken ska göras till tillsynsmyndigheten. Uppföljande undersökningar av den typen bör ske under perioder när risk för att fladdermöss omkommer föreligger. Personal som utför undersökningar bör vara observanta på att fladdermöss kan vara rabiesbärande.

Bedömning, Övrigt

Fotomontagen som lämnats in i ansökan är bitvis svåra att bedöma. Även i ett tidigare ärende om anmälan av vindkraftverk till Miljö- och byggnadsnämnden har CRC Vindkraft AB lämnat in svåröverskådliga fotomontage. Syftet med fotomontage ska vara att åskådliggöra hur landskapsbilden påverkas, i synnerhet där människor vistas ofta. Vindkraftverk med en totalhöjd på 190 meter kommer oundvikligen att bli synliga och fotomontaget borde belysa hur detta kommer att kunna uppfattas. Det är oundvikligt att landskapsbilden inte förändras när vindkraft uppförs och inskränkningen på det allmänna intresset begränsas i och med kommunens vindbruksplan. Det borde därmed kunna vara tillåtligt att uppföra vindkraftverk på platsen men Miljö- och byggnadsnämnden hade önskat att detta visualiseras på ett representativt sätt.

Länsstyrelsen har i yttrande framfört följande synpunkter.

Länsstyrelsen anser att de av sökande gjorda åtagandena och de begränsningar och villkor som Länsstyrelsen föreslagit utgör tillräckliga försiktighetsmått för att förebygga skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö. Det kan konstateras att etablering av vindkraft i ansökt område ligger i linje med Gullspång kommuns översiktsplan, vindkraftsplanen. Med hänsyn till kraven på en lämplig lokalisering finns det därför inga hinder för tillstånd till verksamheten. Mot bakgrund av miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § och de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. gör Länsstyrelsen sammanfattningsvis bedömningen att tillstånd ska lämnas för verksamheten.

Några hinder för tillstånd föreligger inte heller enligt bestämmelserna i 16 kap. 4 § miljöbalken eftersom Gullspångs kommun tillstyrkt ansökan.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven på vad en sådan beskrivning ska innehålla enligt 6 kap. miljöbalken. Den identifierar och beskriver de för prövningen relevanta effekterna av verksamheten och möjliggör en samlad bedömning av verksamhetens effekter på människors hälsa och miljö. Länsstyrelsen anser därför att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas.

Lokaliseringen

Området omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. Den planerade verksamheten är förenlig med kommunens översiktsplan. Området är utpekad som ett prioriterat område för etablering av vindkraft i Gullspångs kommuns vindkraftsplan, tematisk översiktsplan för vindbruk. Verksamheten innebär inte risk för påtaglig skada på något riksintresse för naturvård, kulturmiljö, rörligt friluftsliv eller annat ändamål. Det finns inga Natura 2000-områden eller andra skyddade markområden som påverkas av anläggningen.

Området omfattas inte av miljökvalitetsnormer för vatten. Närmaste vattenförekomst med MKN är Lokaåsen som är en betydelsefull grundvattentäkt

och Hovaån som rinner ca 2,5 km öster om projektområdet. Utifrån givna förutsättningar är Länsstyrelsens bedömning att dessa inte kommer att påverkas av ansökt verksamhet.

Länsstyrelsen bedömer att verksamheten kan bedrivas utan oacceptabla störningar, om skyddsåtgärder vidtas i enlighet med ansökan samt föreskrivna begränsningar och villkor. Med hänsyn till kraven på en lämplig lokalisering finns det därför inga hinder för tillstånd till verksamheten.

Natur

Inom etableringsområdet förekommer det objekt med högre naturvärden. Hänsyn till naturvärden bör kunna tas vid detaljplaneringen av exploatering-
en.

Fåglar

Vid all etablering av vindkraftverk finns risk för påverkan på fågelliv. De främsta riskerna utgörs av kollisionsrisk och att fåglar skräms bort och undviker områden kring anläggningarna. Forskningsstudier visar att risken för kollisioner generellt är liten. Studier visar att fåglar både ser och hör bra vilket gör att fåglarna har möjlighet att undvika vindkraftverk och någon onormalt hög dödlighet har generellt inte kunnat påvisas. För framförallt tyngre rovfåglar synes det dock föreligga en förhöjd risk för kollision vid bytesjakt och i de fall häckningsplatsen är belägen i anläggningens närhet.

Sökande har låtit genomföra en fågelsinventering och en naturvärdesbeskrivning där även fåglar ingår. Kompletterande kartläggning har skett av förekomst av och eventuell påverkan på häckande och övervintrande havsörn i området, samt en beskrivning av flyttstråk i anslutning till eller över området. Den samlade bedömningen av studierna är att påverkan kommer att bli mycket liten på de övervintrande och flyttande örnarna. Risken för påverkan på häckande havsörn bedöms som mycket liten. Projektet bedöms inte påverka någon population. Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland har (2011) tagit fram en rapport "*Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftperspektiv*" som kunskapsunderlag för bedömning av vindkraftutbyggnadens inverkan på fågellivet i Vänerområdet. Projektområdet ligger utanför, i rapporten angivet, konfliktområde mellan fågellivet och vindkraften. Länsstyrelsen anser att utförda undersökningar är tillräckliga och finner sammantaget att det finns en viss risk att fåglar påverkas av etableringen men risken bedöms inte större än att tillstånd kan medges.

Fladdermöss

Inventering av fladdermöss har skett under höst. Totalt har åtta stycken arter påträffats. Fyra av dessa arter (gråskimrig fladdermus, stor fladdermus, dvärgfladdermus och nordisk fladdermus) är så kallade högriskarter, vilka på grund av flygbeteende och benägenhet att jaga insekter vid vindkraftverk är särskilt utsatta för kollisionsrisk. En är rödlistad art (fransfladdermus). Fransfladdermusen påträffades vid en skogsbilväg men de föredrar lövskogsmiljöer, gårdsmiljöer och våtmarker. Vindkraftverken är inte place-

rade i dessa biotoper, varför risk för påverkan på artens livsmiljöer bedöms som liten.

De planerade placeringarna för vindkraftverken är inte belägna i närheten av några särskilt värdefulla habitat för fladdermöss. Länsstyrelsen gör därmed bedömningen att förekomsten av fladdermöss i området inte utgör hinder för etablering av vindkraftverk.

Planerade placeringar för vindkraftverk 3 och 5 är belägna relativt nära bäckar, vilket kan utgöra attraktiv miljö för fladdermöss. Risken för påverkan på livsmiljöer för fladdermöss bedöms sammantaget som liten men det skulle vara en fördel att placera vindkraftverk 3 och 5 något längre ifrån bäckarna samt att undvika placering av vindkraftverk 6 i kantzonen för skog och åkermark. Detta eftersom brynmiljöer ofta utgör ledlinjer och födosökhabitat för fladdermöss. I öppna områden, t.ex. jordbruksmark, kan t.ex. risken för kollisioner kraftigt minskas genom att ett skyddsavstånd på 100-200 meter iakttas från närmaste trädbestånd. För att ytterligare minska risk för kollision och habitatpåverkan för fladdermöss förordas flytt av vindkraftverk 3 och 5 längre ifrån de närbelägna bäckarna samt flytt av vindkraftverk 6 inåt skogen så att vindkraftverken inte etableras i kantzoner.

Studier kring risker med vindkraftverk för fladdermöss har påtalat att riskerna verkar vara störst under sensommar och höst, särskilt vid, svaga varma nordliga vindar. Tillfällig avstängning av vindkraftverken kan vara en effektiv metod för att drastiskt minska risken för kollision vid ogynnsamma förhållanden. Länsstyrelsen anser att uppföljande undersökningar ska ske då verken tagits i drift i syfte att avgöra när tillfällig avstängning bör ske.

Landskapsbild

Det är ofrånkomligt att vindkraftverk medför påtagliga förändringar i landskapet.

Kulturmiljö

Sökande har utifrån gjorda undersökningar gjort sådana anpassningar av vägar och verks placeringar att etablering i området kan ske utan påtaglig skada på kulturvärdena.

Buller och skuggor

Ljudet från vindkraftverk upplevs vanligen som ett väsande eller svischande ljud. Ljudet kan beskrivas som ett bredbandigt brus, vanligen inom 63–4000 Hz och har stora likheter med det ljud som alstras av vinden i vegetation av olika slag. Vindkraftverk kan i vissa fall även ge upphov till ett lågfrekvent ljud. Utifrån nuvarande kunskapsläge finns inte belägg för att en vindkraftpark av denna storlek skulle innebära en förhöjd risk för lågfrekvent buller. Länsstyrelsen anser dock att det är rimligt att sökanden beaktar och följer upp att lågfrekvent buller inte föreligger för närbelägen bostadsbebyggelse. Sökande bör därför kontrollera risken för att närboende skulle kunna utsättas för förhöjt lågfrekvent ljud. Hur och i vilken omfattning detta ska ske

bör lämpligast bestämmas inom ramen för egenkontrollen och kontrollprogrammet. Ett sätt att ganska enkelt bedöma om det förekommer lågfrekvent ljud, är att ta reda på skillnaden mellan A-vägt och C-vägt ljud. Det är sannolikt inget problem med lågfrekvent buller om den A-vägda nivån är under 40 dB(A) samtidigt som skillnaden mellan det C-vägda och A-vägda värdet är mindre än cirka 20 dB. Om det däremot skiljer mer bör en mer noggrann undersökning göras. Socialstyrelsen har gett ut allmänna råd som bland annat innehåller riktvärden för lågfrekvent buller inomhus som kan vara vägledande.

För att undvika att olägenheter för människors hälsa uppkommer ska enligt etablerad rättspraxis en ekvivalent ljudnivå om 40 dB(A) gälla som villkor utomhus vid närliggande bostäder, oavsett vilken tid på dygnet som störningen uppkommer.

I områden där ljudmiljön är särskilt viktig, där bakgrundsljudet är lågt och där låga bullernivåer eftersträvas, exempelvis områden i fjäll och skärgårdar, bör ljudet enligt Naturvårdsverket inte överskrida 35 dB(A). I områden för friluftsliv där en låg bullernivå utgör en viktig kvalitet och naturliga ljud dominerar, bör ljudet inte heller överskrida 35 dB(A). Det handlar om sådana friluftsområden där inget påtagligt störande buller från till exempel fordonstrafik eller skjutbanor förekommer och det bör framgå av kommunens översiktsplan att kommunen anser att området ska ha en låg ljudnivå. Länsstyrelsen anser inte att området är av denna karaktär, så att ljudnivån bör begränsas ytterligare. Utförda beräkningar visar att bullernivån 40 dB(A) inte kommer att överskridas vid närliggande bostäder.

Flera av bostäderna runt etableringsområdet erhåller en teoretisk skuggförekomst som överstiger det rekommenderade värdet åtta timmar per år. För att klara riktvärdena för denna ska ett reglersystem för så kallad skuggminimering installeras.

Sökanden tillsammans med övriga aktörer i området förutsätts samordna verksamheterna så att respektive aktör kan säkerställa att den ackumulerade ljudnivån från respektive park tillsammans med angränsande parker inte överskrider begränsningsvärdet vid närbelägen bostadsbebyggelse. Även avseende skuggor förutsätts verksamheterna samordnas så att respektive aktör kan säkerställa att den ackumulerade skuggförekomsten inte överskrider begränsningsvärdena.

Störningar genom buller och skuggbildningar vid bostäder i omgivningen är inte större än att de kan komma ned till nivåer som kan godtas, om skyddsåtgärder vidtas i enlighet med ansökan samt föreskrivna begränsningar och villkor.

Förslag till tillståndets omfattning m m.

Länsstyrelsen föreslår följande beslutsmening, villkor etc. för verksamheten i enlighet med vad som anförs nedan:

Tillståndets omfattning

Miljöprövningsdelegationen lämnar CRC Vindkraft AB (556700-3545) tillstånd enligt miljöbalken till vindkraftverk inom fastigheterna Bråta 2:4, Bårtorp 2:3, Bråta 3:18, Bråta 13:3, Hova-Björstorp 1:10 samt Backen 1:12 i Gullspångs kommun. Tillståndet omfattar uppförande och drift av sju vindkraftverk med en totalhöjd av högst 190 meter per verk, samt tillhörande anläggningar. Placering ska ske enligt bifogad karta.

Tillståndet tidsbegränsas till trettio (30) år räknat från det att verksamheten tagits i drift.

Miljöprövningsdelegationen avslår sökandes yrkande om verkställighetsförordnande.

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor för verksamheten

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Vindkraftverken ska placeras i huvudsaklig överensstämmelse med de koordinater som framgår av bifogad karta.
3. Mindre ändringar av placeringar av vindkraftverken och tillhörande anläggningsarbeten inom verksamhetsområde får göras efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Innan sådana ändringar görs ska en utredning som visar påverkan och skyddsavstånd till identifierade skyddsobjekt redovisas.
4. Vägar, fundament, el- och teleledningar samt teknikbyggnader och andra ytor för uppläggning och liknade som tas i anspråk ska anläggas med så litet markingrepp som möjligt och på ett sätt som minimerar skador på natur- och kulturvärden och områdets hydrologi. Ett skyddsavstånd på 100 meter ska hållas till brynmiljöer som utgör ledlinjer och födosökshabitat för fladdermöss. Samråd med tillsynsmyndighet ska ske före planering och utförande av dessa anläggningar.
5. En skriftlig arbets- och tidsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan byggnads- och anläggningsarbetena påbörjas. Av planen ska framgå de olika byggnads- och anläggningsmomenten. Även transporttider, försiktighetsåtgärder mot påverkan på skyddsvärda natur- och kulturvärden samt från damning, ska redovisas.
Ritningar över slutlig utformning av gruppstationen ska inges till tillsynsmyndigheten inom tre månader från det att anläggningsarbetena avslutas.
Till slutlig layout ska bifogas en ljudberäkning och en skuggberäkning för tydliggörande av att föreskrivna villkor kan innehållas med den slutliga verksplaceringen och slutligt val av turbin. Även risken för att närboende skulle kunna utsättas för förhöjd lågfrekvent ljud ska beaktas.
6. Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) vid bostäder. Om detta värde överskrids ska åtgärder vidtas snarast så att värdet kan klaras senast vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.
Inom ett år från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift ska en första kontroll av den ekvivalenta ljudnivån utföras. Metod för detta ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande. Kontroll ska därefter ske så snart det föreligger förändringar i verksamheten som kan medföra ökade ljudnivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad. Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten senarelägga den tid inom vilken den första kontrollen av den ekvivalenta ljudnivån enligt detta villkor ska vara utförd.
7. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med en faktisk rörlig skuggbildning som överstiger åtta timmar per kalenderår och 30 minuter per enskilt dygn.
8. Vid mörker ska ljusstyrkan för hindersbelysning kunna ställas ned så mycket som gällande bestämmelser medger.
9. Hantering av kemiska produkter inklusive farligt avfall ska ske på sådant sätt att risken för förorening av mark och vatten minimeras.

10. Sökande ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder om 450 000 kr per vindkraftverk som uppförs. En första avsättning ska göras med 100 000 kr per uppfört verk innan anläggningsarbetena påbörjas. Den återstående delen av säkerheten ska ställas med lika delar dels det tionde året och dels det femtonde året efter att tillståndet har tagits i anspråk. Innan säkerhet ställs vid dessa två tillfällen ska säkerheten indexuppräknas efter konsumentprisindex, där året för indexspråktagande utgör bas. Säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen.
11. Om elproduktion vid något av verken inte har bedrivits under ett år ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten. Senast två år efter produktionsstoppet ska berörda vindkraftverk, med tillhörande utrustning ha avlägsnats, om inte tillsynsmyndigheten medger annat. Fundamenten och platserna för vindkraftverken ska när vindkraftverken avlägsnats tas bort eller anpassas till omgivande naturmiljö. Arbetet ska utföras i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten.
12. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Kontrollprogrammet ska även innehålla uppföljande undersökning av påverkan på fladdermöss i området. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk.

Delegation

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 19 kap. 5 § p.8 och 22 kap. 25 § stycke 3 miljöbalken till tillsynsmyndigheten att vid behov meddela villkor om

- tillfällig avstängning av verk, s.k. "batmode", som skyddsåtgärd för att minska skadan på fladdermösspopulationer, inom anläggningsområdet.

Länsstyrelsens motivering av villkor

Vindkraftverkens placering, villkor 2 och 3

Då förutsättningarna för tillåtligheten är att sökande ska visa att vissa värden ska kunna klaras som avser bl.a. buller och skuggor vid närbelägna bostäder behöver tillstånd därför meddelas för de koordinater som utgör grund för genomförda beräkningar och en grund för tillåtligheten. Länsstyrelsen anser dock att det är rimligt att det vid oförutsedda hinder finns möjlighet att ändra positionerna, sökande måste emellertid kunna visa att detta kan ske utan att störningar i omgivningen ökar. Ändrade lokaliseringar får prövas om och när det blir aktuellt i samråd med tillsynsmyndigheten en möjlighet till detta bör därför föreskrivas.

Anläggande av vägar m.m. villkor 4 och 5

Vid anläggandet av vägar, fundament samt el- och teleledningar ska verksamhetsutövaren utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Exempelvis bör transporttider, försiktighetsåtgärder mot damning samt hänsyn till naturvärden, områdets hydrologi och kulturhistoriska lämningar anpassas och utföras så att eventuella störningar minimeras. Ett skyddsavstånd på 100 meter ska hållas till brynmiljöer som utgör ledlinjer och födosökshabitat för fladdermöss. Ledningar ska läggas i anslutning till vägar inom området för att minimera skadorna i naturmiljön. Samråd ska lämpligtvis ske med tillsynsmyndighet före planering och utförande.

För att sökande ska kunna säkerställa att föreskrivna villkor kan innehållas med slutliga verksplaceringar och val av turbin ska till den slutliga layouten ljud- och skuggberäkning som utgår från den slutliga versionen bifogas redovisningen. Även risken för att närboende skulle kunna utsättas för förhöjd lågfrekvent ljud ska beaktas.

Buller, villkor 6

Enligt etablerad rättspraxis ska en ekvivalent ljudnivå om 40 dB(A) gälla som villkor utomhus vid närliggande bostäder, oavsett vilken tid på dygnet som störningen uppkommer. Sökanden har genom beräkningar visat att de genom att vidta skyddsåtgärder med effektreducering kan innehålla gällande riktvärden för buller vid närliggande bostäder. Länsstyrelsen förutsätter dock att de verk som sätts upp är av den typ som enligt bullerberäkningarna klarar att innehålla ekvivalent ljudnivå vid närliggande bostäder. Om värdet överskrids ska åtgärder vidtas snarast.

Skugga, villkor 7

I enlighet med gällande praxis anser Länsstyrelsen att skuggorna ska begränsas till maximalt åtta faktiska rörliga skuggtimmar per kalenderår. Vid flera bostäder beräknas den maximala rörliga skuggbildningen bli mer än 30 minuter per dygn. Länsstyrelsen anser därför att det finns skäl att dessutom begränsa tiden till maximalt 30 minuter per dygn. Det område som utgör utgångspunkt för bedömningen av skuggeffekten är det område som används så intensivt att det är att betrakta som störningskänslig plats, vilket bland annat är tomt med bostads- och fritidshus med tillhörande uteplatser och andra ytor för rekreation, lek och liknande. Med störningskänslig plats har i praxis ansetts antingen hela tomten eller, på större fastigheter, en befintlig uteplats eller ett område på 5x5 meter intill ett bostadshus.

Hindersbelysning, villkor 8

Transportstyrelsen är den myndighet som satt regelverket kring hinderbelysning, med utgångspunkt för flygfartens säkerhet. Sökande har att följa föreskriften och ansvarar för att kraven efterlevs. Reglerna finns beskrivna i föreskriften TSFS 2010:155. Sökande bör följa utvecklingen och anpassa hinderbelysningens ljusintensitet så att den reduceras under skymning, gryning och på natten så mycket som gällande lagstiftning medger. Vid mörker kan det finnas skäl att ställa krav på att det ska vara möjligt att kunna minska ljusintensiteten.

Kemikalier, villkor 9

Även om verksamheten inte ger upphov till någon regelmässig och omfattande hantering och förvaring av kemiska produkter såsom olja och smörjmedel etc. ska de produkter väljas som medför minsta möjliga risk med avseende på miljö- och hälsoskadlighet. Detta följer av miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Hantering av kemiska produkter inklusive farligt avfall ska ske på sådant sätt att mark och vatten inte förorenas. Då projektområdet idag utgörs av naturmark är det motiverat att ha ett särskilt villkor för hantering av kemikalier och avfall.

Ekonomisk säkerhet, villkor 10

Enligt 16 kap. 3 § miljöbalken får tillstånd för sin giltighet göras beroende av att säkerhet för återställningsåtgärder ställs. Länsstyrelsen bedömer att en säkerhet för återställningskostnader ska ställas. Säkerheten ska täcka kostnaderna som uppkommer om verksamheten av någon anledning avbryts och tillståndshavaren inte kan fullfölja sina åligganden att iordningställa ianspråktaget område.

Av handlingarna i ärendet framgår att sökande har beräknat att summan för återställningskostnaderna kan komma att uppgå till cirka 300 000 kronor per verk med torn av betong resp. 100 000 kronor per verk med torn av stål.

Energimyndigheten har därefter i samarbete med flera andra aktörer genomfört en studie som syftar till att ge vägledning i hur stor kostnaden är för att montera ner vindkraftverk samt hur stort värdet av de nedmonterade delarna kan vara, "Vindkraftverk - kartläggning av aktiviteter och kostnader vid nedmontering, återställande av plats och återvinning". En av de typanläggningar som studerades var en 2 MW-anläggning med ståltorn på land som vid tiden för studien beräknades kosta ca 700 000 kr att montera ned och forsla bort för återvinning samt återställande av plats efteråt (nettokostnad per styck vid ett antal om 20 stycken och med metallpriser motsvarande de i november 2008, varav ca 170 000 kr avser borttagning av fundament och återställning av plats). Det finns följaktligen skäl till att anta att kostnaden för återställande i dagsläget är högre än sökandes beräkningar.

Vid bedömningen av återställningskostnaden görs avvägning mellan att beloppet inte ska vara oskäligt betungande för verksamhetsutövaren samtidigt som risken för att samhället drabbas av kostnader vid en avveckling av verksamheten begränsas. Länsstyrelsen anser att säkerheten ska bestämmas till 450 000 kr per verk.

För att det ska finnas en säkerhet för återställningsåtgärder av vägar, fundament m.m. om verksamheten tidigt skulle gå över styr bör en del av säkerheten ha ställts och godkänts redan innan tillståndet tas i anspråk. Ett skäligt belopp för denna del av säkerheten, som är den som finns under de första tio åren av verksamheten, får anses vara 100 000 kr per vindkraftverk.

Den del av säkerheten, som återstår efter att den första delposten har ställts, ska lämnas vid två tillfällen och att den totala säkerheten ska vara tillgänglig för tillsynsmyndigheten femton år efter att vindkraftverksamheten har tagits i drift. Säkerheten ska ställas med två lika delar, dels det tionde och dels det femtonde året efter det att verksamheten har tagits i drift. Därmed tillgodoses med tillräcklig noggrannhet att det vid varje tillfälle finns en säkerhet som kan användas för att bekosta återställningsåtgärder samtidigt som tillsynsmyndigheten vid i huvudsak två tillfällen under femtonårsperioden behöver ta ställning till om säkerheten till sin omfattning och form är betryggande. Beloppet ska indexuppräknas.

Säkerheten ska inlämnas till tillståndsmyndigheten för godkännande. Innan dess kan inte tillståndet tas i anspråk.

Återställande, villkor 11

En anmälan ska ges in till tillsynsmyndigheten om elproduktionen vid något av verken inte bedrivits under ett år och efter två år ska återställningsåtgärderna vara klara, om inte tillsynsmyndigheten medger annat. Det finns skäl att ställa krav på vid vilken tidpunkt återställningsåtgärderna senast ska vara utförda. Återställningsarbetet ska ske i samråd med bland annat tillsynsmyndigheten och vilka återställningsåtgärder som är de miljömässigt mest lämpliga vid den tidpunkten kan hanteras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Kontrollprogram, villkor 12 samt delegation till tillsynsmyndigheten

Det kan under vissa perioder under främst varma nätter under sensommaren, då insekter svärmar på hög höjd, finnas en förhöjd risk för fladdermöss att kollidera med vindkraftverk. Insekter ansamlas runt toppen av kraftverkstornen och fladdermöss kommer dit för att jaga och äta av insekterna. Risken för kollision bedöms inte större än att tillstånd kan medges dock ska skyddsåtgärder utredas.

Eftersom fladdermöss är en påtaglig fråga i många vindkraftsprojekt har tillverkarna av vindkraftverk utvecklat så kallat "batmode", en slags styrning på verken som i likhet med skuggstyrning kan programmeras på vindkraftverken för att de ska stanna vid vissa givna förhållanden för att minimera påverkan på fladdermössen i närområdet. De förhållanden som ska gälla för tillfällig avstängning vid denna anläggning, om det blir aktuellt, kommer antagligen att behöva preciseras utifrån lokala förhållanden. Länsstyrelsen bedömer att det är lämpligt att upprätta ett kontrollprogram som ska syfta till att a) undersöka om fladdermöss dödas vid de aktuella verken, och b) i så fall under vilka tider och omständigheter detta sker. Resultatet av kontrollprogrammet bör sedan ligga till grund för ett schema för tillfällig avstängning. Hur kontrollprogrammet bör utformas finns beskrivet i Naturvårdsverkets syntesrapport (rapport 6467, Rydell et al 2011). Kontrollprogrammet ska tas fram av konsult med dokumenterad erfarenhet. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 3 månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk. Vidare bedömer Länsstyrelsen risken för skada på fladdermösspopulationer inte större än att detaljstyrning av hur skyddsåtgärder i form av tillfällig avstängning av verk, s.k. "batmode", och kontroll kan överlåtas till tillsynsmyndigheten att reglera om det finns behov.

Tidsbegränsning av tillstånd

Den tekniska livslängden för vindkraftverk beräknas vara mellan 20 till 25 år, enligt Boverkets handbok "Vindkraftshandboken" år 2009. Även om verksamheten idag bedöms vara tillåtlig kan framtida förutsättningar medföra ett annat ställningstagande. Länsstyrelsen finner det därför skäligt att tillståndet tidsbegränsas till 30 år från det att verksamheten tagits i drift.

Denna tid bör med tillräcklig marginal inrymma den tekniska livslängden för de verk som avses etableras.

Motivering av verkställighet

Länsstyrelsen anser att tillståndsbeslut normalt inte ska få tas i anspråk för-
rän de vunnit laga kraft. I situationer av aktuellt slag där verksamheten är en
nyetablering och miljöpåverkan bedöms som betydande menar Länsstyrel-
sen att verkställighetsförordnanden inte bör meddelas. Sökandes yrkande
om verkställighetsförordnande bör därför inte medges.

Sökandens bemötande av inkomna yttranden

CRC Vindkraft AB har lämnat följande kommentarer till inkomna yttran-
den.

Beträffande Länsstyrelsens yttrande så instämmer sökanden i stort med de
ställningstaganden och villkorsförslag som redovisats. Sökanden vill dock
framföra nedanstående:

- Mindre layoutjusteringar av enskilda verk i vindkraftparken kan kräva
följdjusteringar av omkringliggande verk. Efter de geotekniska undersök-
ningarna kan en slutgiltig layout tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Beträffande skuggor kan även manuell avstängning ske när skuggpåverkan
på närliggande bostadshus är stor. På så vis kan begränsningsvärdena hållas
utan installation av så kallad skuggautomatik.
- Eftersom rutiner för nedmontering kommer förbättras samt utbudet av
höghöjdskranar öka med åren föreslår sökanden att en mindre avsättning
görs innan anläggningsarbetena påbörjas och en kompletterande avsättning
görs vid det femtonde driftåret. Storleken på den kompletterande avsätt-
ningen bör beräknas inför det tillfälle som den ska göras då en mer exakt
nedmonteringskalkyl kan presenteras. Sökanden föreslår en första avsätt-
ning på 75 000 kr per verk.
- Det är stor skillnad på att helt ta bort ett fundament jämfört med att bila
ned toppen och anpassa marken till omgivande naturmiljö. Sökanden före-
slår att det senare alternativet görs i samråd med tillsynsmyndigheten. Be-
träffande det interna elnätet är det fortfarande oklart om detta kommer att
ägas och uppföras av sökanden eller av berörd områdeskoncessionär. Om
elnätet ägs och drivs av områdeskoncessionären bör avvecklingen för det
regleras inom ramen för elnätbolagets verksamhet.

Beträffande Miljö- och byggnadsnämndens yttrande lämnar sökanden föl-
jande kommentarer:

- Eftersom intrimning sker i början av driftperioden bör bullermätningen
inte göras så tidigt som sex månader efter verken tagits i bruk. Det är rimli-
gare att bullermätning görs inom tolv månader efter verken tagits i bruk.
- Behovet av "Batmode" eller andra driftåtgärder bör avgöras inom ramen
för kontrollprogrammet i samband med de första uppföljande driftundersök-
ningarna.

Övriga inkomna yttranden tillför inga ändrade ståndpunkter eller behov av
ytterligare information än vad sökanden tidigare presenterat i ärendet.

Övriga inkomna synpunkter på inkomna yttranden

Kommunstyrelsens allmänna utskott, Gullspångs kommun har sammanfattningsvis framfört följande synpunkter. Gullspångs kommun anser att det är av stor vikt att ansökan ska behandlas som en helhet tillsammans med de två verk som sökts tillstånd för norr om de aktuella verken, tillsammans med de tre verken söder om de aktuella verken som tidigare beviljats kommunalt bygglov. Gullspångs kommun står fast vid sin önskan om att 35 dBA bör användas som gränsvärde för såväl fritidsboende som permanentboende. Gullspångs kommun önskar att hinderbelysningen ska radarstyras.

I väntan på kommande reviderad vindbruksplan anser kommunen generellt att högsta ljudnivån från vindbruk inte får överstiga 35 dB(A) intill permanent- och fritidsbostäder. Minsta avstånd mellan kraftverk och bostadsbebyggelse bör vara 1000 m.

Miljö- och byggnadsförvaltningen MTG har inget att erinra. Förvaltningen upplyser att man beslutat att två planerade verk i anslutning till Bråtaparken ska söka tillstånd.

Skaraborgs Naturskyddsförening, Gullspångs Naturskyddsförening och Västergötlands Ornitologiska Förening har i en gemensam skrivelse sammanfattningsvis lämnat följande synpunkter. Föreningarna konstaterar att slutsatserna åtminstone om fladdermusfaunan i det aktuella området baseras på, som de uppfattar det, vetenskapligt godtagbara undersökningar. De stöder tillfullo länsstyrelsens förslag att verken 3, 5 och 6 flyttas enligt rekommendationen i fladdermusutredningen. Föreningarnas mening är att denna flytt är nödvändig, att villkoren för verksamheten ska innehålla ett kontrollprogram för uppföljande undersökning av påverkan på fladdermöss i området, att detta kontrollprogram ska tas fram av en fristående konsult med dokumenterad erfarenhet och, slutligen, att kontrollprogrammet ska ligga till grund för ett schema för tillfällig avstängning i de fall detta visar sig befo-gat.

De ställer sig mycket frågande till hur en fågelutredning, som i vissa delar helt saknar alternativt saknar vetenskapligt godtagbart underlagsmaterial kan godkännas. Det saknas t.ex. helt undersökningar av det kraftiga flyttfågelsträck (av främst sjöfåglar och vadarfåglar) som passerar sjön Skagern mot SV-V under sommar och höst. Den del av fågelutredningen som avser att beskriva örnars rörelser samt flyttstråk för tranor och sångsvanar har mestadels skett från Gullspångs vattentorn, som är beläget >10 km från centrum av den planerade vindkraftparken. Dessa observationer kan endast ha gett någon användbar information vid sådana tillfällen, när mycket goda siktförhållanden rått. Sålunda kan de inte anses vara utförda på ett vetenskapligt godtagbart sätt och kan alltså omöjligtvis ligga till grund för vettiga bedömningar. Fåglar flyger även när sikten är mindre god, och då torde risken för kollisioner med vindkraftverk vara avsevärt förhöjd. I området mellan Vänern och Skagern konstateras ofta att fr.a. sångsvanar regelbundet

flyger i mörker eller dålig sikt, och under sådana omständigheter kan de naturligtvis inte väja för ett hinder, innan de uppmärksammar detsamma.

Det nordligaste vindkraftverket planeras ligga <1 km från våtmarken f.d. Kullesjön. Vid högvattensituationer under våren är denna våtmark rastplats för hundratals sångsvanar. Högsta siffra föreningarna känner till är 400 rastande individer. Svanarnas rörelsemönster till och från sjön har inte studerats närmare, men är avgörande för kollisionrisken. Sångsvanar som ev. dödas vid ett vindkraftverk i Bråtaområdet påverkar inte artens population. Däremot kommer ett svankadaver, när som helst under tiden höst-vår, att snabbt locka till sig asätare som korpar och kråkor. Dessa kommer i sin tur snabbt att locka till sig asätande rovfåglar med långsam fortplantning som havsörnar, men även kungsörnar, vilka löper risk att förolyckas. Från närområdet till den planerade vindkraftanläggningen finns ett antal aktuella exempel på örnars snabba uppdykande vid en tillfällig födoresurs.

Föreningarna kan konstatera att en vindkraftetablering i Bråtaområdet är acceptabel endast under förutsättning, att motsvarande kontrollprogram som för fladdermusundersökningar och med samma krav på vetenskaplighet utarbetas för studier av sångsvanars rörelser i området under våren vid olika vattenståndssituationer i f.d. Kullesjön, samt för sträcket av sjöfåglar och vadarfåglar från sjön Skagern under sommar och höst. Detta kontrollprogram ska ligga till grund för ett schema för tillfällig avstängning, i de fall detta visar sig befogat.

Skälen för miljöprövningsdelegationens beslut

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning ska, enligt 6 kap. 7 § miljöbalken innehålla de uppgifter som behövs för att miljökonsekvenserna, med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, ska kunna bedömas.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Bedömningarna i miljökonsekvensbeskrivningen rörande påverkan på fåglar och fladdermöss baseras bland annat på en inventering. Ansökan har även kompletterats med fördjupad inventering avseende fladdermöss. Synpunkter har dock framförts att mer omfattande fågelinventering borde ha gjorts och att den som finns i ärendet inte är acceptabel. Att en fördjupad inventering skulle leda till ett annat resultat än den som genomförts och visa på att den sökta verksamheten skulle innebära någon större barriäreffekt eller medföra ett stort antal kollisioner med fåglar bedöms inte sannolikt. Miljöprövningsdelegationen anser därför att underlaget i ansökan är godtagbart. Miljöprövningsdelegationen finner sammanfattningsvis att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning utgör tillräckligt underlag för att en prövning enligt

miljöbalken ska kunna genomföras. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därmed godkännas enligt 6 kap. 9 § MB.

Tillåtlighet/lokalisering

Miljöprövningsdelegationen delar i allt väsentligt Länsstyrelsens bedömning av möjligheten att tillåta vindkraftverk inom fastigheterna Bråta 2:4, Bårtorp 2:3, Bråta 3:18, Bråta 13:3, Hova-Björstorp 1:10 samt Backen 1:12 i Gullspångs kommun. Verksamheten är förenlig med rådande kommunala planer och bedöms kunna bedrivas utan oacceptabel störning för närboende samt omgivande natur- och kulturvärden. Miljöprövningsdelegationen anser således att verksamheten uppfyller de krav som i 2 och 3 kap. miljöbalken uppställs för en lämplig lokalisering.

Miljöprövningsdelegation gör dock följande ändringar och särskilda överväganden härutöver.

Vindkraften i Sverige

En planeringsram på 30 TWh vindel till 2020, varav 10 TWh till havs, antogs av Riksdagen i juni 2009. Planeringsramen innebär att det inom samhällsplaneringen ska skapas förutsättningar för en vindkraftsutbyggnad motsvarande 30 TWh. För att nå en utbyggnad som motsvarar planeringsramen krävs en betydande utbyggnad av vindkraft i Sverige.

Det kan konstateras att vindbruk är ett angeläget allmänt intresse som bidrar till att miljömålen begränsad klimatpåverkan, frisk luft, bara naturlig försurning och ingen övergödning kan uppfyllas. Exempel på miljömål som kan påverkas negativt är målet om ett rikt växt- och djurliv.

Utförda beräkningar visar att bullernivån 40 dB(A) inte kommer att överskridas vid närliggande bostäder. Med beaktande av detta gör även miljöprövningsdelegationen bedömningen att avståndet till bostäder är tillräckligt.

Placering

Bolaget har i sin ansökan kommit in med en karta som visar vindkraftverkens placering. Under handläggningen av ärendet har det dock framkommit olika synpunkter på den exakta placeringen bl.a. att vindkraftverken 3, 5 och 6 bör flyttas då de inte ligger optimalt placerad ur fladdermussynpunkt. Bolaget har själva anfört att mindre layoutjusteringar av enskilda verk i vindkraftparken kan kräva följdjusteringar av omkringliggande verk. Med hänsyn till detta anser miljöprövningsdelegationen att det inte är lämpligt att göra några i beslutet fastställda ändringar av koordinaterna för verk 3, 5 och 6. Miljöprövningsdelegationen förutsätter dock att Bolaget med stöd av bestämmelserna i 2 kap bl.a. om försiktighetsprincipen och val av bästa möjliga teknik vid slutlig placering av vindkraftverken väljer de platser som minimerar skadorna på natur- och kulturvärden samt områdets hydrologi.

Strandskydd

En ändring av strandskyddsbestämmelserna, som trädde i kraft den 1 juli 2009, innebär att förbuden i 7 kap 15 § inte gäller då en verksamhet omfattas av tillstånd enligt miljöbalken (7 kap 16 § pkt 2). I samband med tillståndsprövning ska dock beaktas att verksamheten kommer att bedrivas inom strandskyddsområde vilket innebär att de förutsättningar enligt 7 kap 18 c § som gäller för dispens ska vara uppfyllda.

Miljöprövningsdelegationen anser att det är klarlagt att vissa intrång i strandskyddet inte går att undvika och att åtgärderna inte kan göras utanför strandskyddsområdet. Enligt Miljöprövningsdelegationen kan förutsättningarna för dispens enligt 7 kap 18 c § pkt 4 bedöms vara uppfyllda. Strandskyddsbestämmelserna utgör därmed i detta fall inte hinder mot att meddela tillstånd till vindkraftparken inom strandskyddsområdet. Miljöprövningsdelegationen anser dock att det är viktigt att intrånget görs så begränsat som möjligt.

Motivering av villkor

Hinderbelysning

Transportstyrelsen är den myndighet som satt regelverket kring hinderbelysning med utgångspunkt för flygfartens säkerhet. Bolaget har att följa föreskriften och ansvarar för att kraven efterlevs. Reglerna finns beskrivna i föreskriften TSFS 2010:155.

Bolaget bör följa utvecklingen och anpassa hinderbelysningens ljusintensitet så att den reduceras under skymning, gryning och på natten så mycket som gällande lagstiftning medger. Vid mörker kan det finnas skäl att ställa krav på att det ska vara möjligt att kunna minska ljusintensiteten.

I Länsstyrelsens förslag till villkor anges att ljusstyrkan ska kunna ställas ned för en hinderbelysning som utgörs av medelintensivt ljus. För verk med en höjd över 150 m ska hinderbelysningen utgöras av högintensivt ljus. Även denna typ av belysning ska ställas ned i den omfattning som gällande lagstiftning medger. Därmed har miljöprövningsdelegationen ändrat förslaget villkor.

Teknik finns för att utrusta vindkraftverk med teknik som endast tänder hinderbelysningen när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftverket. Tekniken finns bl.a. installerad i en anläggning på Gotland (Näsudden). Möjligheten att installera en teknik som endast tänder hinderbelysningen när ett flygplan eller en helikopter närmar sig finns inte med i Transportstyrelsens nya föreskrifter, men kan komma att arbetas in i kommande föreskrifter. Det finns, som sagt, vindkraftprojekt som medgetts undantag från föreskrifterna av transportstyrelsen för att använda ett radarsystem.

Hinderbelysning som endast tänds när flygplan eller helikoptrar närmar sig vindkraftparken kan innebära minskad störning för människor som bor och vistas intill vindkraftverk. Därför bör bolaget under en provotid genomföra

en synbarhetsanalys som visar vilka områden och hur många boende samt andra berörda som utsätts för det högintensiva ljuset. Dessutom ska bolaget undersöka förutsättningarna för och redovisa om det är möjligt att förse vindkraftverken med ett system som innebär att hinderbelysningen bara tänds när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftverken. Bolaget bör även utreda vilka effekter en sådan teknik skulle få för närboende samt vilka juridiska möjligheter, så som undantag från transportstyrelsens föreskrifter, som finns för att installera tekniken på denna vindkraftpark.

Fladdermöss

Det kan under vissa perioder under främst varma nätter under sensommaren, då insekter svärmar på hög höjd, finnas en förhöjd risk för fladdermöss att kollidera med vindkraftverk. Insekter ansamlas runt toppen av kraftverkstornen och fladdermöss kommer dit för att jaga och äta av insekterna. Risken för kollision bedöms vara så liten att det inte är motiverat att inte medge tillstånd. Med stöd av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken anser Miljöprövningsdelegationen att verken ska placeras med skyddsavstånd till brynmiljöer som utgör ledlinjer och födosökshabitat för fladdermöss. Eftersom fladdermöss är en påtaglig fråga i många vindkraftsprojekt har tillverkarna av vindkraftverk utvecklat så kallat "batmode", en slags styrning på verken som i likhet med skuggstyrning kan programmeras på vindkraftverken för att de ska stanna vid vissa givna förhållanden för att minimera påverkan på fladdermössen i närområdet. De förhållanden som ska gälla för tillfällig avstängning vid denna anläggning, om det blir aktuellt, kommer antagligen att behöva preciseras utifrån lokala förhållanden. Den närmare detaljstyrningen av hur skyddsåtgärder i form av tillfällig avstängning av verk, s.k. batmode bör anstå till dess att en undersökning under verkens drift kunnat göras. Ett sätt är att i ett kontrollprogram utreda i vilken utsträckning olika arter av fladdermöss faktiskt förekommer och sannolikheten för att dessa ska förolyckas vid vindkraftverken och vid behov föreslå åtgärder för att minska risken för ökad dödlighet till följd av vindkraftverken. Liknande villkor har fastställts i andra domar t.ex. M 2404-10. Miljöprövningsdelegationen anser dock att denna fråga inte är av så underordnad betydelse att den bör delegeras till tillsynsmyndigheten. En utredning av de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för avstängning kan lämpligen utgöra en del av det underlag som behövs för att uppfylla kravet på redovisning enligt villkoret U2.

Buller

Länsstyrelsen har ändrat bullervillkoret, villkor 6, så att innehållet att om detta värde överskrids ska åtgärder vidtas snarast så att värdet kan klaras senast vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Den angivna konstruktionen liknar riktvärden och enligt praxis från mark- och miljöoverdomstolen ska sådana villkor inte längre meddelas. Miljöprövningsdelegationen gör bedömningen att Bolaget kan klara de bullervärden som är angivna i villkoret med de skyddsåtgärder i övrigt som är föreskrivna och vad Bolaget åtagit sig i ansökan.

Mot bakgrund av de studier som finns på de verk som är uppförda idag finns det inte belägg för att lågfrekvent buller från vindkraftverk innebär någon risk för närboende. Det kan dock inte uteslutas att stora parker med de större vindkraftverken som ofta planeras idag kan komma att medföra störningar av lågfrekvent buller. Med hänsyn tagen till att detta totalt sett är fråga om en park med 7 verk upp till 190 m anser Miljöprövningsdelegationen att det är rimligt att även det lågfrekventa ljudet beaktas vid drift av parken.

Bolaget bör få i uppgift att i samband med inlämnandet av arbets- och tidsplanen bifoga en beräkning av lågfrekvent ljud. Bolaget bör även inom ramen för egenkontrollen och kontrollprogrammet kontrollera risken för att närboende skulle kunna utsättas för förhöjd lågfrekvent ljud, dvs som överstiger Socialstyrelsens allmänna råd för lågfrekvent buller inomhus. Hur och i vilken omfattning detta ska ske bör lämpligast bestämmas inom ramen för egenkontrollen och kontrollprogrammet.

För det fall att bolaget avser att välja ett annat utförande än vad som angetts i ansökningshandlingarna och härvid frånga den typ av vindkraftverk som tidigare redovisats och som använts vid beräkningarna i ansökan anser miljöprövningsdelegationen att en sådan ändring först bör godkännas av tillsynsmyndigheten. Ett tillägg om att ett sådant godkännande krävs samt vilket underlag som härvid ska inges till tillsynsmyndigheten bör göras till villkor 2. Det är viktigt att sökanden strävar efter att använda bästa möjliga teknik vid tiden för uppförande av vindkraftverk. Av det skälet kommer det många gånger bli en naturlig del i anläggandet av vindkraftparken att bolaget anmäler en sådan ändring till tillsynsmyndigheten. Grunden för att det ska regleras genom ett villkor är dock att det är viktigt att tillsynsmyndigheten samtidigt får en möjlighet att kontrollera och agera om det är så att ändringen kan medföra betydande olägenheter för närboende i form av bl.a. lågfrekvent buller. Miljöprövningsdelegationen vill samtidigt erinra om bestämmelsen i 7 § förvaltningslagen om att ärenden ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. En prövning av nu aktuellt slag bör därför inte innebära någon större fördröjning.

Sökanden tillsammans med övrig aktör i området förutsätts samordna verksamheterna under etableringsfasen såväl som under driften så att respektive aktör kan säkerställa att den ackumulerade ljudnivån från respektive park tillsammans med angränsande parker inte överskrider begränsningsvärdet vid närbelägen bostadsbebyggelse.

Ekonomisk säkerhet

Av 16 kap. 3 § miljöbalken framgår att tillstånd får göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. En säkerhet ska godtas om den kan visas vara betryggande för sitt ändamål.

Av praxis (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 november 2008 i mål nr M 2210-08) framgår att syftet med en säkerhet är att skydda sam-

hället från risken att behöva stå kostnaden för efterbehandling i en situation där verksamhetsutövaren inte kan fullfölja sina åligganden.

Hur efterbehandlingsåtgärderna ska ske vid tiden för avveckling regleras i villkor 10. Där framgår att fundamenten och platserna för vindkraftverken ska när vindkraftverken avlägsnas tas bort eller anpassas till omgivande naturmiljö. Arbetet ska utföras i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. Då utvecklingen kan gå framåt under den tid som tillståndet gäller är det inte lämpligt att i nu aktuellt tillstånd närmare reglera återställandet. Den ekonomiska säkerheten måste dock bestämmas till ett belopp som gör att kostnaderna kan täckas oavsett vilket efterbehandlingsalternativ som beslutas.

Det finns i dagsläget inte någon fast praxis vad gäller storleken på den ekonomiska säkerheten för olika typer av vindkraftverk. Tidigare har det dock i ett flertal beslut och domar fastställts säkerheter på mellan 300 000 till 400 000 kr per vindkraftverk. Detta har emellertid främst avsett verk med totalhöjder på runt 150 meter.

I nyligen avgjorda beslut och domar (se ex. Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätts dom i mål M 3878-12) har säkerheter på 650 000 kr eller mer fastställts för återställning av vindkraftverk med en totalhöjd på högst 150 meter. Denna summa korresponderar mer mot det belopp - 700 000 kr för verk med effekt 2 MW - som angivits i Föreningen Svensk Vindenergis rapport från 2009 avseende nedmontering av vindkraftverk.

I förevarande fall handlar det om säkerhet för återställande av verk med en totalhöjd på 190 meter och med en effekt på ca 2-3 MW. Bolaget har i ansökan inte gjort någon närmare redovisning av kostnaderna för återställning av vindkraftverken. Bolaget har istället hänvisat till de arrendeavtal man ingått med markägarna där man åtagit sig en säkerhet om 100 000 kr för torn av stål och 300 000 kr för torn av betong. I kompletteringsföreläggandet anmodades Bolaget att komma in med en kostnadsberäkning. Bolaget har fört ett resonemang angående svårigheten att göra en beräkning och hänvisar bl.a. till skrotvärdet på vindkraftverken. Av praxis (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 november 2008 i mål nr M 2210-08) framgår dock att säkerheten ska täcka hela återställningskostnaden utan beaktande av eventuellt skrotvärde för aggregaten.

Miljöprövningsdelegationen att en mer rimlig säkerhet ligger på ett belopp om 650 000 kr per verk. Beloppet i villkor 9 ska därmed ändras från 400 000 kr till 650 000 kr per vindkraftverk som uppförs.

Sammanfattning

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att verksamheten, om föreskrivna villkor iakttas, går att förena med målen för miljöbalken och de allmänna hänsynsreglerna samt med en från allmän synpunkt lämplig

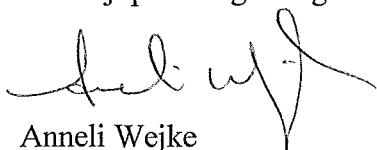
användning av mark- och vattenresurserna. Tillstånd ska därför lämnas för verksamheten.

Överklagande och beslut om kungörelsedelgivning, se bilaga, formulär nr O25.

Ärendet har beretts och föredragits för miljöprövningsdelegationen av Therese Byström, miljöskyddsenheten.

Miljöprövningsdelegationens beslut har fattats av ordföranden Anneli Wejke och miljösakkunnig Lena Thulin Plate.

På Miljöprövningsdelegationens vägnar

Anneli Wejke

Bilagor:

Karta

Hur man överklagar samt beslut om kungörelsedelgivning

Kopia till:

Havs- och vattenmyndigheten

Naturvårdsverket

Miljö- och byggnadsnämnden MTG

Kommunkansliet i Gullspåns kommun

MPD (ordförande, sakkunnig och Rättsenheten, Göteborg)

Miljöskyddsenheten, Therese Byström

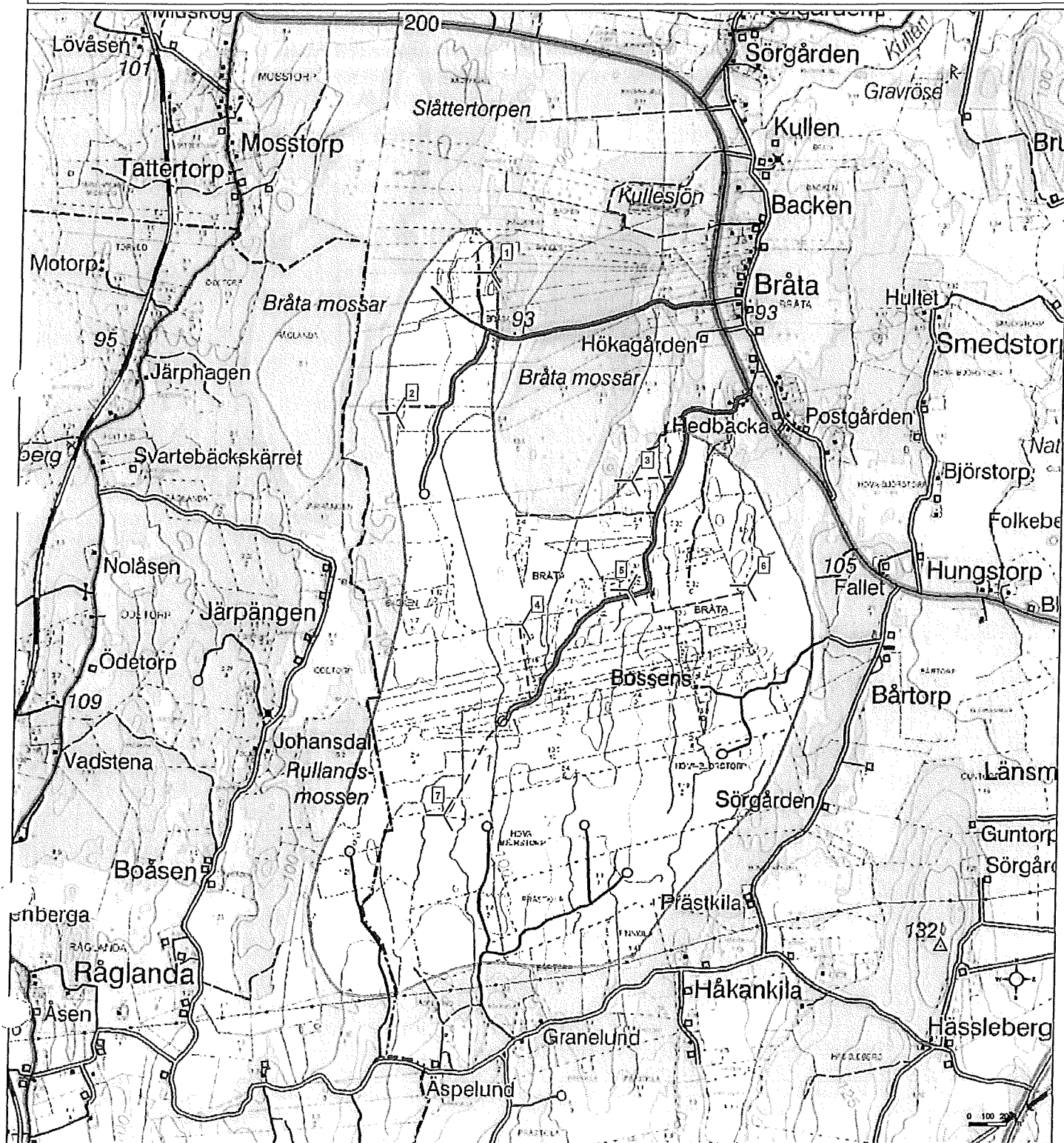
Expeditionen

Skaraborgs Naturskyddsförening, Gullspåns Naturskyddsförening och

Västergötlands Ornitologiska Förening

Bilaga 1

Bråtaparken
Karta över projektområdet

Bakgrundskarta ©Lantmateriet MS200602876

- Vindkraftverk
- Förstärkning av befintlig väg
- Ny väg

	Skala A3 1:20 000 Kartblad EKR	Datum 2012-02-14 Ref sys RT90 2.5g V Uppdrag nr 217707
---	--------------------------------------	--

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.